

1936

891.99
7-34

891.99

7-34

64

12 MAR 2011

Հ. ՊԱՐՈՆՅԱՆ

պ

Տեխնիկական

Վ. Մ. ԱՃԵՄՅԱՆԻ

ՄԵԾԱՊԱՏԻՎ

ՄՈՒՐԱՑԿԱՆՆԵՐ

ԳՈՄԵԴԻԱ 4 ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅԱՄԲ 9 ՊԱՏԿԵՐՈՎ

Պատ. խմբ. Հ. ՄԵՐՏՈՐՅԱՆ

0 FEB 2013
1105 AM ST

Տեխ. խմբ. Հ. Կ ա ր ա պ ե ճ յ ա Ն
Սրբազրիչ՝ Հ. Մ ա ճ ու կ յ ա Ն

Պետերսի տպարան
Գլավխի լիազոր № 406, պատվեր 77
Հրատ. № 3600, տիրաժ 3000

Ռեպերտուարային հսկողության
գլխավոր վարչության կողմից
թույլատրված և կատարման ՀՍԽՀ
սահմաններում Ա—լիտերով 8/IX 35 թ. № 0,37:

5163-50

112

Հանձնված և արտադրության 1936 թ. հունվարի 6՝ 1936
Ստորագրված և տպելու 1936 թ. փետրվարի 15 1936

Հ. ՊԱՐՈՆՅԱՆ

Վասակա՛վար ռեժիսյուր Վ. Մ. ԱՃԵՄՅԱՆ

ՅԵՐԿՈՒ ԽՈՍՔ

Պարոնյանք արեւմտահայ դրականութեան խոշորագույն դեմքն է։ Նրա խիզախ ծիծաղը, առաջագիծ ձգտումները, դեմոկրատիզմը և անկաշառ հայացքները հեռուողական կերպով յերևան են դալիս նրա բոլոր յերկերի մէջ։ Պարոնյանն անգիջող ծաղրի յե յենթարկել ամբարշտութեանը, կղերականութեանը, ազգային ջոջերին, և այդ ծաղրով նա այնքան հեռու յե դնացել, վոր փայլուն պայծառատես սուրբամբ սկսել և խորանալ ու թափանցել իշխող հասարակական սխտեմի քուրժուական հասարակութեան խորքերը։ Ահա թե վորոյիսզի հանգամանքնոր ստիպեցին մեզ ձեռնարկել նրա յերկերից մի ամբողջական թատերական յերկ կազմելուն և այն ցուցադրելուն։ Մեզ թվում է, Պարոնյանի ստեղծագործական բարձր տաղանդը և քաղաքական հայացքները լավագույն կերպով արտահայտվում են նրա «Մեծապատիվ մուրացկաններում»։ Այստեղ առավել ևս ընդգծվում է Պարոնյանի բարձր միջավայրի և նացիոնալիստական դադափարախոսութեան հետ։

«Մեծապատիվ մուրացկանները» ժամանակի պոսի հայկական հասարակական կյանքի մի շարք պատմական յերեւոյթների դեղարվեստական մեծ փաստաթուղթն է։

Մենք բավարար չհամարեցինք «Մեծապատիվ մուրացկաններին» վորպես պիեսի, նախկին վարիանտները։ Վորովհետեւ նրանք ավելի սահմանափակ էլին և ընդհանուր առմամբ չէին լուծում հասարակական կյանքի մի շարք հանգուցային խնդիրներ։ Այսպիսով մեր առջև ծառացավ «Մեծապատիվ մուրացկանները» նոր վարիանտի խնդիրը։

«Մեծապատիվ մուրացկանները» կադմելիս աշխատել ենք ընդգծել Պարոնյանի վերեւում հիշված խոշոր արժանիքները։ Այս նկատառումով է, վոր մենք վերցրինք այնպիսի դրծեր, վորոնք որդանապետ կարող էլին իբար հետ շաղկապել։ Միևնույն ժամանակ մենք չաշխատեցինք տեքստային ինքնուրույն ներմուծութիւններ անել, սկզբունքորեն այդ համարելով սխալ և աննպատակահարմար։ Յեւակեա ունենալով Պարոնյանի ռեալիստական վոճը, մենք աշխատեցինք ծանրանալ յուրաքանչյուր տիպի ընտելութեան ամբողջացման վրա։

Ահա այստեղ է, վոր Պարոնյանը հեռուողական կերպով չի դարդացնում իր տիպը և չի տալիս պատմականորեն անհրաժեշտ լուծում։ Մեր ձեռնկերպաւմ Արիստոտել աղան առեւարական ասիական կապիտալի տիպիկ արտահայտիչն է։

Արիստոտել կուլար շահն և ու վոսկին, իբ ուժը վոսկու ուժն է, քաջ գիտակցելով, վոր «ամեն ինչ ինձ համար է յեղեր»։ Արիստոտել ապուդի ու հիմարի մեկը չէ, նա գիտե ամեն ինչ ծառայեցնել իր շահերին, և յեթե Պարոնյանի մոտ յերեւմ

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ներեցեք, թողություն ըրեք, վոր չկրցի մինչև շո-
գենալ գալ զձեզ զիմալորելու համար: Ինձի գրված եր
Տրապիզոնեն, վոր այս շաբթուան պատճառ հոս պիտի գաք...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յես ատանկ բաներու չեմ նայիր:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Արդարեւ մալրաքաղաքս ինքզինքը բախտավոր
համարելու յե ձեզի պես պատվական ազգային մը, շնոր-
հալի յերիտասարդ մը, վողջամիտ մեկը...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Սնտուկներս...

ԽՄԲԱԳԻՐ—Այնիվ սիրա մը, վեհանձն հոգի մը...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Բեռնա...

ԽՄԲԱԳԻՐ—Հայրենասեր անձ մը...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Կիրները...

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ազգասեր, ուսյալ, կրթյալ...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Սնտուկ...

ԽՄԲԱԳԻՐ—Դաստիարակյալ...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ներս աւին, տարին...

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ազնվասիրտ, ազնվախոհ, ազնվազեմ մեկը իր մեջ
ունենալուն համար:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Սնտուկներու մեջ ատանկ բաներ չկան:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Կաղաչեմ, ըսեք ինձի, քանի տարեկան եք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Քառասուն:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Վաճառական եք կարծեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այո... Յեթե անցագիր պիտի շինել տաք հարկ
չկա, վասնզի հաս մը ունիմ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ձե, վողվան թերթիս մեջ պիտի գրեմ, վոր առա-
ջի ուր Տրապիզոնեն մալրաքաղաքս յեկավ մեծապատիվ
Արիստոյոմ աղան, յերեմիլի վաճառական, վոր յուր լեզվա-
գիտութեամբ և վաճառականական հմտութեամբ ծանոթ ե
մեր ազգայիններուն, առձեռներն գիտեք կարծեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ֆրանսերէն:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Սնգլերէն:

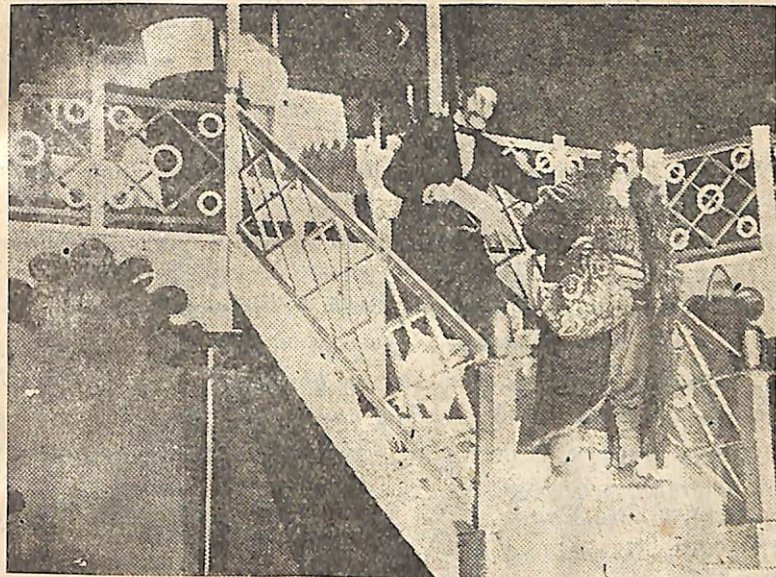
ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Գերմաներէն:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Վնաս չունի, յես լեզվագետ պիտի ըսեմ ձեզի հա-
մար և ձեր վրայոք դովեստով պիտի խոսիմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամեն Պոլիս յեկողներուն անունները ձեր թեր-
թին մեջ կը գրեք:

1 պատկեր
Խմբագիր յեմ Արիստոյոմ

ԽՄԲԱԳԻՐ—Գրեթե ամենն ալ, յեթե ձեզի պես ազգայիններ
լլան:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շատ լավ, իմ անունս ալ գրեցեք, յես ալ պատ-
վաւոր ազգային եմ, մեր քաղաքին մեջ արտերու, յեղ-
ներու, կովերու և ազարակներու տիր եմ... ասոնք ալ գրե:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Հոգ մի ընեք, խղճի և սրղարութեան պարտք մը
կատարելու համար անոնք ալ կը գրեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Միայն հարուստ մարդերուն գալն ու յերթալն կը
գրեք... Այնպես չէ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Այո:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յեթե աղաքատներուն ալ կը գրեք, չեմ ուզեր
վոր իմ անունս...

ԽՄԲԱԳԻՐ—Բնավ յերեք, ձեր հասցեն տվեք, վոր տեղական
թղթատարով զրկեմ լրագիրը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Բերա, Ծաղկի փողոց, թիվ յերկու:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Շատ աղեկ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վաղը առտու լույսը չձեղքված զրկե, վոր կարգամ
իմ անունս լրագրին մեջ:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Այդ մասին հանգիստ չեղեք, վաղը առտու անպատ-
ճառ կը դրկեմ, ասկից յետքը դուք բաժանորդ պիտի ըլլաք
իմ լրագրույս, մեկ տարով վճարելով մեկ ու կես վոսկի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մեկ ու կես վոսկի... շատ է, յերեք քառորդ,
չբաժնիր:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Խմբագիրները բաժանորդագնույն վրա սակար-
կություն չեն ընեք...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շատ աղեկ, միայն թե անունս խոշոր տառերով
գրված ըլլա...

ԽՄԲԱԳԻՐ—Հանգիստ չեղեք: Ստեփան Արիստոյում ազա, բնավ
ձեր մտքին չանցունեք, վոր այս մարդը այն մուրացկան
խմբագիրներէն է, վոր մեկ ու կես վոսկի փրցնելու համար
դիւ տեսնելու յեկավ: Քավ լիցի, յես իբրեւ պատվովոր
մարդ կուգեմ ապրիլ: Կաղաչեմ, ձեր կողորդը սղմեցի, վոր
բաժանորդ գրվիք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամենեվին:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ատրճանակ ցցուցի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Քավ լիցի:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Դանակ քաշեցի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Բնով յերեք, բայց ուրիշ տեղեր տարճանակ կամ
դանակ ցցունելով բաժանորդ կը գրեն:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ե՛հ, ուստի յես վեհանձնաբար վարվեցա այս պարա-
գայիս մեջ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Տարակույս չկա:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Ե՛հ, շնորհակալ եմ ձեզմէ, մնաք բարով, Արիստոյում ա-
ղա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վազմանին մեջ խոշոր գիրերով անցունելը չը մոռ-
նաք:

ԽՄԲԱԳԻՐ—Հանգիստ չեղեք, ամենախոշոր գիրերով: (Կերքա):

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յես ինք զինքս չեյի կարծեր այնչափ մեծ մարդ,
վորչափ վոր կը կարծէ այս խմբագիրն, բայց հարկով ա՛ն
ինձմէ աղեկ գիտէ իմ վորչափ մեծ ըլլալս, վասնզի խմբ-
ագիր մ'է և ուսումնական է... (բռնակիրներուն նիւթով)
սնտուկներս... անկողինս... առին, տարին... (դուրս կը
վազէ):

Վ. Ա. Բ. Ա. Գ. Ո. Ի. Յ. Բ.

ՊԱՏԿԵՐ ՅԵՐԿՐՈՐԴ

ԲԵՐՍ, ԾԱՂԿԻ ՓՈՂՈՅ

Ներկի փողոց մը, տուներու պատահաններու ծաղիկներով ծաղկա-
աններ, ծաղկամաններու նետվել կը լսվի աղջկան մը յերգը: Կանց-
նին Արիստոյում աղայի բռնակիրներ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—(պատահաններ) Քա, Քաթիկ հանըմ, իմացածք Պա-
պիկ աղային ըրածը:

ՔԱԹԻԿ—(Փողոցի դռանը նստած) Իմացածիս պես սափրթմիշ յե-
ղա, քա, փողոցի մեջ ուտելով քալելն ինչ պատիժ է:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Վաճառականի մը կը վայելէ ըրածը:

ՔԱԹԻԿ—Մեղք, մեղք, յուր վարկը կոտորեց, բիացայի վրա քսան
հազարի վարկ ունեք:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Քիչ մը համբերեք թող, յերթար տունը շենքով
շնորհքով նստիր, հաց ուտեք, փաթկամիշ չպիտի ըլլար յա:

ՔԱԹԻԿ—Տիկին Սանդուխտ, ան որիորդ Աղայինն չէ, վոր մեղի
կուգա:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Անիկա յի, բարով խերով չգար, յերեկ ալ տեսա
յեկեղեցիին մեջ, աղ վորչափ ձերմակ քաված եր... գլուխն
ալյուրի պարկին մեջն եր խոթեք, ինչ եր ըրեք: Այսու
ամենայնիվ սատանան շատ գեղեցիկ է:

ՔԱԹԻԿ—Դեղեցկությունն ալ ուր է ատոր... յերեսը բնավ տես-
նալ չեմ ուզեր. կողով տեսնէ: Անանկ ալ շրջադրեստ
մը հազած է, վոր չորս կողմը բաց է:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Թերեւս քու մաշը պակսած ըլլա: (Տիւտալ). հա, հա,
հա: Սուս, կը մոտենա կոր:

ՔԱԹԻԿ—Բարի յեկաք, որիորդ Աղային, աս ուր էք, հիմա
տիկին Սանդուխտին քեզի համար կը խոսեյի, թե որիորդ
Աղայինն մեզի բոլորովին մոռցավ:

ԱՂԱՎՆԻ—Յես ձեզի կը մոռնամ. ամեն ոք ալ յեկեղեցիին ու-
ղիկ ձեզի կուգամ:

ՔԱԹԻԿ—Որիորդ Աղային, իրավ, ձեզի տեսնամ'նէ՛ քույրս տե-
սածի պես կըլլամ: Ամեն ոք ալ տեսնամ'նէ քեզի՛ չեմ կըշ-
տանար:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Յես ալ անանկ եմ:

ԱՂԱՎՆԻ—Շնորհակալ եմ (մեկուսի) կողով տանի յերկուքնիկ ալ:
ՔԱԹԻԿ Աղ շրջադրեստիկ ձեզի ուսկից առիր, Աղային:

ԱՂԱՎՆԻ—Հավնեցածք:

ՔԱԹԻԿ—Շատ հավնեցա. հատ մ'ալ յես պիտի շինեմ ատանկ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Քեզի բան մը պիտի հարցնեմ, բայց շխտակը պիտի զրուցես, վասնզի շարաթ մը կա, վոր տուններնու մեջ կռիվը պոկաս չէ։ Տիկին Թերեզային առջևին աղոսները շինծու չէն մի։

ԵՂԱՎՆԻ—Յետեվիններն ալ շինծու չեն։

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Վողջ ըլլաս, յես կըսեմ նե՛ ինձի չեն հավատար, բան մ'ալ պիտի հարցնեմ, բայց կը քաշվիմ կոր...

ԱՂԱՎՆԻ—Մի քաշվիք։

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Տիկին Շողակաթին գիրությունը բնական է, թե բամբակ թխմած է։

ԱՂԱՎՆԻ—Տիկին Անթառամին ըսածին նայիս նե՛ բամբակ է, իսկ տիկին Շուշանին խոսքին հավատանք նե՛ բուրդ կը թխմե յեղեր։

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Շնորհակալ եմ, որիորդ Աղավնի, մեզի մեծ հոգե մը ազատեցիր, չգիտես քանի մ'որեն ի վեր վորչափ անհանգիստ էյի, վեր հրամմեցեք, որիորդ Աղավնի, անուշ մ'առեք, կազաչեմ։

ԱՂԱՎՆԻ—Շնորհակալ եմ, ժամանակ չունիմ, յեկա ձեզի լուր մը հաղորդելու, վոր նոր, յեկեղեցիին մեջ իմացա, բայց կազաչեմ, մեկու մը բան չըսեք, Փանոս աղային կինը Զարուհին երիկը կը սիրե, մնաք բարով, վաղն ալ կանցնիմ։ (Կերթա)։

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—(Շանթահարվածի պես կը կրկնե) Փանոս աղային կինը Զարուհին երիկը կը սիրե յեղեր... երիկը կը սիրե, երիկը... Բաթիկ հանրմ, Բաթիկ հանրմ, դուրս յելիք վոտքդ պագնեմ։ Փանոս աղային կինը Զարուհին երիկը կը սիրե։ Բայց կը խնդրեմ, այս խոսքը գազտնի մնա քովդ...

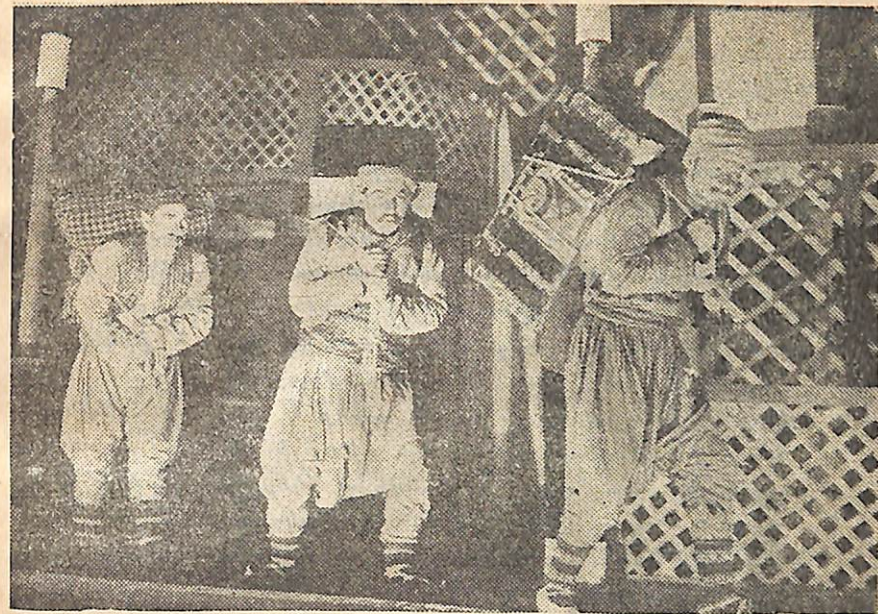
ԲԱԹԻԿ—Ատանկ խոսք մը ուրիշին կըսվի... (Դրացիին դուռը կը գարնե) Մարինե հանրմ, Մարինե հանրմ...

ՄԱՐԻՆԵ—Վեր հրամմեցեք, Բաթիկ հանրմ...

ԲԱԹԻԿ—Ձեմ կընար, Մարինե հանրմ... խոսք մը ընեմ և յերթամ պիտի, վասնզի գործ ունիմ տունը։

ՄԱՐԻՆԵ—Խեբ է։

ԲԱԹԻԿ—Ինչպես խեբ... Փանոս աղային կինը Զարուհին երիկը կը սիրե յեղեր, հիմա իմացա և շատ ուրախացա,

Մշակները աջից՝ ձախ—Ո. ՂԱԶԱՋՅԱՆ, Գ. ՄԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ
Ժ. ԵԼՈՅԱՆ

բայց վոտքդ պագնեմ, ուրիշի մի ըսեր, գազտնի պահե, մնաք բարով։

ՄԱՐԻՆԵ—Ատանկ բանը ուրիշին կըսվի... անհոգ յեղիր։

Բարիկը կրմեկի։ Մարինե հանրմ ձախ կողմի դուռը կը գարնե, կեռեվա Ելպիս հանրմը։

Ելպիս հանրմ, Ելպիս հանրմ...

ԵԼՊԻՍ—Վեր հրամմեցեք, տիկին Մարինե, վոր հովը փչեց ատանկ։

ՄԱՐԻՆԵ—Մանկ... Ինչպես էք, աղեկ էք, ինչպես է ձեր աճուսինը... Փանոս աղային կինը Զարուհին երիկը կը սիրե, հիմա իմացա և շատ ցավեցա։ Վոտքդ պագնեմ, չըլլա վոր ուրիշին զրուցեք, վասնզի ինձի ըսողն պատվիրեց, վոր մեկու մը չըսեմ։

ԵԼՊԻՍ—Անհոգ յեղիր, Մարինե հանրմ, ատանկ լուրը ուրիշին կըսվի։

Մարինե կրմեկնի, Ելպիսը կը վագե ուրիշներու ավետելու։

Սըբուհի տուտու... Սըբուհի տուտու, Փանոս աղային կինը Զարուհին երիկը կը սիրե...

ՊԱՏԿԵՐ ՅԵՐՐՈՐԴ

Մանուկ աղալի տունը

Յեկնաբանի բնական մը, վերք փոքրիկ սենյակ մը, վաղի սենյակը սեղանաձև է: Տիկին Շողակաբբ լուսամուտին մոտ:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Հա, հա հա, Փանոս աղային կինը Չարուհիին կրի-
կը կըսիրի յեղեր, վայ Փանոս աղա, վայ... Հա, հա, հա, Փանոս
աղային կինը Չարուհիին երկը կըսիրի... (կրակի տախտակ-
ները շփել): Ա՛լ գիմանալու բան չէ, առտըմն մինչև իրի-
կուն տախտակները շփել, հողիս մարեցավ, ամա, յես թնչ
ըսեմ իմինիս, վոր թաղականութան յետեվեն ե ինկեր ե
բնավ չըմտմտար, վոր ուտելու համար հաց պետք ե, միս
պետք ե, յուղ պետք ե, բրինձ պետք ե, զանոնք յեփելու
համար փայտ պետք ե, ածուխ պետք ե, ասոնք բնավ չը
հարցուներ, առտուն լույսը ճեղքած կերթա ե իրիկվան
մութուն կուգա: Առտըմն մինչև իրիկուն սրճարանները
կերթա կը նստի աղգային գործերու վրա կը խոսի, զիս
ասանկ խեղճ կը թողու: (Դուռը կը բացվի յեվ բեռնակիր-
ները ներս կը մտնեն) Արիսողոմ աղային ըլլալու յեն ասոնք,
այնպես չէ:

1-ին ԲԵՌՆԱԿ.— Անունը չըսավ մեզի:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Ի՞նչ տեսակ մարդ եր:

2-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Խոշոր թիկնոց մը հագած եր:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Ի՞նչ գույնով եր, ճերմակ, թե թուխ:

2-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Վոչ, սև եր...

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Այո, սեվ, բայց աղվոր, անոր փաթավորը ձմեռը
չը մըսիր:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Այդ ի՞նչ խոսք ե, փաթավորն ինչ պիտի ըլլա... յես
քուկին գիտցած կնիկներեն չեմ, հասկցամ:

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Վնասակար բանմը չըսի, փաթավորով ի՞նչ կըր-
նա ըլլալ:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Ատկե ավելի վնասակար ի՞նչ կընա ըլլալ:

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Շատ բարակ բաներու մեր խելքը չըպառկիր:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Յես կը պառկեցունեմ... դուն զիս կըճանչնաս:

1-ին ԲԵՌՆԱԿ.— Փաթավորեն ի՞նչ վնաս կուգա:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Յես երիկ ունիմ, ինչո՞ւ պիտի փաթավորմ անոր:

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Երիկ տնեցողներն ալ կըփաթավորն, երիկն ու-
րիշ, աս ուրիշ, աս կը տաքցունե: Ըսենք վոր ձմեռը գիշեր
մը դուրս յելար, փողոցին մեջ երկանդ չես կընար փաթավոր,
բայց սա կունակդ կառնես:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Արիսողոմ աղան:

1-ին ԲԵՌՆԱԿ.— Թիկնոցը, տիկին, Արիսողոմ աղան կունակի վրա
կառնվի:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Մինչև հիմա թիկնոցի՞ վրա կը խոսեցիր:

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Խոսքերնիս թիկնոցի վրա չեմ մի... հապա դուն
ի՞նչ հասկցար:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Յես հասկցա, վոր Արիսողոմ աղային փաթավորու-
յի կըսես:

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Տեր վողորմյա, տեր վողորմյա:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Ինչ ըսեմ իմինիս, վոր գործի չերթար ե խելքը
միտքը թաղական ըլլալուն ետեվեր, յեթե խելքը գլուխը մեկն
ըլլար յես հիմա թաղուհի մը պես կյանք կանցունեցի,
զավակ չունիմ, բան չունիմ, բայց ինչ ըսեմ, վոր խելքը
միտքը թաղական բնորվելու ե թաղական վար առնելու
վրա յես:

1-ին ԲԵՌՆԱԿ.— Տիկին, մեր իրավունքը տուր, վոր յերթանք:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Առտուձմե գտնան այն թաղականներն ալ, վոր բո-
լորիս խեղճութանը պատճառ կըլլան կոր:

2-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Տիկին, պարապ տեղը մի սպասցունեիր մեզ:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Ինչուդ պետք քուկին, ուզողը նստի չուզող չը նստի,
զո՞ւն մնացիր այս աղգին գործերը շտկող:

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.— Տիկին, մեր իրավունքը տուր, վոր յերթանք, ին-
չու կսպասցունես:

ՇՈՂԱԿԱԹ.— Վաղը յեկեք: (Բեռնակիրները դուրս կելնեն) Ահա,
հյուրերնիս այսոր յեկած, ե հարկավ անոթի յես մարդը,
առջեվը բան մը հանելու յես վոր ուտե ե մենք բան մը չու-
նինք, վասնզի իրիկունները տուն յեկած ժամանակը կտոր
մը միս կամ ձուկ չըբերեր, վոր տունին մեջ կերակուր
գտնվի... թաղականեն զատ ուրիշ բան չունինք տունի-
նուս մեջ, ամեն իրիկուն թաղական, թաղական...

Դուռը կը բացվի յեվ ներս կը մտն Մանուկ աղան

ՄԱՆՈՒԿ—Ձեռք ըսեր, կնիկ, թաղական ընտրվելուս գործն ալ այսոր գրեթե ըմբոսցիւնք, կիրակի որը քվեարկութիւնը պիտի կատարվի և բոլոր անդամները ինձի պես պատվաւոր մարդիկ պիտի ըլլան: Մարկոս աղային քանի մը ողի խմցունելով չեղանք ինկա, վոր յուր քվեն ինձի տա և վոչ թե թորոս աղային, վասնզի յես ուրիշներուն պես թաղին սնտուկներէն գրամ չպիտի գողնամ և դպրոցն ալ...

ՇՈՂԱԿԱԹ—Աղ խոսքերուն առենը չե հիմա, շուտ, գնա կըտոր մը միտ առ:

ՄԱՆՈՒԿ—Թորոս աղան իմացաւ և շատ սրդողեցաւ և ասկից վերջը հետս սքամպիլ չըպիտի խաղա, թո՛ղ չը խաղա...

ՇՈՂԱԿԱԹ—Յես քեզի ինչ կըսեմ կոր... շուտ ըրե, գնա:

ՄԱՆՈՒԿ—Յես ալ Մարտիրոս աղային հետ տամա կը խաղամ ասկից յետքը:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Աղ խոսքերն վերջն ալ կընենք, Մանուկ աղա, գնա մասվաճառեն քիչ մը միտ առ ու բեր:

ՄԱՆՈՒԿ—Տիրացու Մարտիրոսին գլխուն յեկածը չես ըսեր, կնիկ, խեղճին կինն այս գիշեր մազ մնաց, վոր մեռնի յեզեր...

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ինչո՞ւ:

ՄԱՆՈՒԿ—Մանչ մ'ե բերեր, բայց շատ դժվարութեամբ, չորս դարձակ և տասնչորս բժիշկ հազիւ կըցած են աղան առնել:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Խեղճ կնիկ:

ՄԱՆՈՒԿ—Վաղը քիչ մը գնա զինքը տես:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Կերթամ, հիմա դուն գնա սա մօտն գործը լըմնցուր:

ՄԱՆՈՒԿ—Այս գիշեր անպատճառ միտ պետք ե:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Հապա՛, Արիստոյմ աղային անկողինն ու սնտուկները բերին, ինքն ալ հիմա կուգա:

ՄԱՆՈՒԿ—Իրա՞ւ կըսես, կնիկ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Սուտ ինչո՞ւ պիտի խոսիմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Շատ աղեկ, ուրեմն յերթամ պատվական միտք մը առնեմ ու գամ: (Կերպ):

ՇՈՂԱԿԱԹ—(Յետեւեմն պտտւով) Մանուկ աղա... Մանուկ աղա... (Մանուկ աղան հետ կը դառնա) միտն ինչո՞ւ պիտի չեմբենք:

ՄԱՆՈՒԿ—Կուգես գետնախնձորով յեմե, կուգես լուրջայով:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Աղ չե ըսածս, ածուխ չունինք, քիչ մ'ալ ածուխ առնելիք:

ԽՈՒՐԱԳԻՐ

Գ. ՀԱԿՈԲՅԱՆ

Խմբագիրները բաժանուղագնույն վրա սակարկութիւն չեն ընե...

ՄԱՆՈՒԿ—Շատ աղեկ: (Կսկսի յերպալ):

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մանուկ աղա, Մանուկ աղա... աղեկ, մինակ մտով չըլլար, քիչ մ'ալ բրինձ առ, վոր ապուր շինենք:

ՄԱՆՈՒԿ—Աղեկ ըսիր, կնիկ, քիչ մ'ալ բրինձ առնենք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մանուկ աղա, Մանուկ աղա... (Լուսամուտեն փողոցը պոռալով):

ՄԱՆՈՒԿ—Ի՞նչ կուզես:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մարդ աստուծո, շողեկառքի պես կը վազես, ձայնս մարեցալ, սոխ չունինք, աղ ալ չունինք, քիչ մ'ալ դաղ կամ ճրագ առնելու յե, վոր վառենք, մարդը մութն պիտի նստեցունենք:

ՄԱՆՈՒԿ—Աղեկ ա, ամենը մեկեն ըսե, վոր նալարավաճառին յերթամե պետք յեղածն առնեմ, հարկուր անգամ յետեվես կանչեցիր:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ձուրի շիշ ալ չունինք... գլուխս կապելու բան մը չունիմ, վտաքս հագնելու կոշիկ չունիմ, այս վիճակով ինչպես Արխողոմ աղային դեմ յեմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Հիմա ուտելիքը առնենք, թաղանկան ընտրվես ետքըն ալ հագնելիքը կը մտմտանք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մանուկ աղա, Մանուկ աղա...

ՄԱՆՈՒԿ—Ուղածիդ չափ պուռա, ալ յես չեմ դառնար:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Գեսանին տակն անցնիս թաղականովդ մեկտեղ, մարդ: Սա գիմացեն յեկողն հով ե, բնավ տեսած չունիմ, ինչ աղվոր բեխեր ունի... Ասոր աղվորութունն ալ հար ե, սատանա կընմանի: Վտաքս պագնեմ, աս ինչ մեծ վտաքեր ունի, ինչ մեծ աղանջներ ունի, ինչ մեծ—մեծ քթեր ունի, աչքերն ալ պատուհաններուն վրա յե, այս փողոցին մեջ մեկը կը փնտրե արդյոք...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերկու թիվը վճրն ե:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Աս ե, հրամմեցեք Արխողոմ աղա... վեր յեկեք...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Անկողինս ու սնտուկներս բերի՛ն:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Բերին, արխողոմ աղա, վեր հրամմեցեք Արխողոմ աղա...

(Իմամուրելով Արխողոմ աղային) Հրամմեցեք, մտեք, վայ Արխողոմ աղա վայ, բնավ մտքես չեր անցնիր, վոր այս գիշեր մեզի պիտի գալիք, վճր հով փեց սանկ, վայ Արխողոմ աղա վայ, ե ինտոր եք նայինք, ինչ կընեք կոր, շիտակը հավատալիքս չի դար կոր, վոր դուք արդեն հոս եք, վայ Արխողոմ աղա, վայ, այս գիշեր մեզի պիտի իջնաս յեղեր, հա, բարի յեկար հազար բարի, մեր դուռը նաս յեղեր, հա, դահա ինտոր եք նայինք, վճր մեկը հարցնեմ չի՞-

տեմ, քեզի տեսա նե, կարծես քի գանձ մը գտա, շատ բան, շատ բան: Այս գիշեր պիտի գաս յեղեր հա, վայ Արխողոմ աղա, վայ, ե, դահա ինտոր եք նայինք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Փառք աստծո, տիկին, դուք ինտոր եք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ձեզի տեսանք ալելի աղեկ յեղանք, վայ Արխողոմ աղա, վայ, յեթե կուզես քիչ մը հոգնութուն առնելու համար (Վերս ցույց տալով) սա պղտիկ սենյակը նստեցեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շատ հոգնած եմ, քիչ մը հոս կընստիմ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ձեր կամքն ինչպես վոր կուզե, այնպես ըրեք, Արխողոմ աղա, տունը ձերն ե, Արխողոմ աղա, ձեր տունին պես հանգիստ ըրեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ողի մը բերեմ կը խմեք, Արխողոմ աղա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ողի չեմ խմեր:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ինչո՞ւ չեք խմեր կոր, Արխողոմ աղա, մի խմեր, յես գոր չեմ ըներ, ինտոր կուզես նե՝ անանկ ըրե, քեֆդ նայե, սանկ հանգիստ նստե, կաղաչեմ, կոնակդ բարձին տուր... կուզես նե հենվե, ենթարի մը բերեմ, բարուջ բերեմ... ստանկ հա, վայ Արխողոմ աղա, վայ: Ե, ինչպես եք, տունը ինչպես են, աղեկ են:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղեկ են:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Թող աղեկ ըլլան, ձեր զավակներն ինչպես են, զըպըոց կերթան:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձավակ չունիմ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ձեր տիկինն ինչ կընե, աղեկ ե, Արխողոմ աղա...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Տիկին չունիմ դեռ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Կարգված չե՞ք, Արխողոմ աղա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Չե:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Շատ լավ, հոս աղավորիկ աղջիկ մը գտնենք ու Պուլսեցի ընենք քեզի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Անանկ միտք մը ունինք, բայց աղջիկն առաջ յես կերակուր կուզեմ, վասնզի տատըմնե ի վեր բերանս բան դրած չեմ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Շատ աղեկ, Արխողոմ աղա հիմա կը բերեմ:

Արխողոմ աղան միմակ մնալով վերցուց գիրք մը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—«Ձեն հոգեվոր» ինչիս պետք «չեն հոգեվորք, յերբ փորս զեն մարմնավորի կարիք ունի»: (Գիրքը ձգելով քալել կսկսի):

ՇՈՂԱԿԱՍԹ—(Ներս մտնելով) Վայ, Արիսողոմ աղա վայ, նոր պիտի կարգվի չեղեր, չըսէս, Պոլսեցի պիտի առնես յեղեր, չըսէս, բայց կաղաչեմ, Արիսողոմ աղա, վոր ձեր տունին պես հանգիստ ընեք, սկսե թե յես ալ քույրդ եմ կամ աղջիկդ եմ, յեթե բան մը կուզես, մի քաշվիր, բսե ինձի, վոր բերեմ։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Հիմա հիմա կերակուրեն զատ ուրիշ բան մը չեմ ուզեր։

ՇՈՂԱԿԱՍԹ—Կերակուրը պատրաստվելու վրա յե, հոգ մի ընեք։ Հիմա պիտի բերեմ։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—(Մենակ) Ինչ տեսակ կնիկ է այս, զիս անոթի կը պահե և կը պատվիրե, վոր հանգիստ ըլլամ, անոթի մարդը հանգիստ կըլլամ, վայ, Արիսողոմ աղա, վայ։ Այս գիշեր անոթի պիտի պահեն գիտ... աս ինչ խայտառակութուն է... ալ քաշվելու բան չե, յես իմ քաղաքիս մեջ սպասավորներ ունեյի, վոր զեմս բարե կը բռնեյին, սեղանը կանուխ կը պատրաստեյին և իմ դործս կը տեսնեյին, սպասավորներով վարժված մարդ մը ինչո՞ւ այս նեղությունը քաշե... չե, կամ ուրիշ տեղ մը լերթալու յե և կամ կինը կանչելով քանի մը խոսք ըսելու չե։

Ներս կուգա Շողակասթ։

ՇՈՂԱԿԱՍԹ—Կերակուրը պատրաստվելու վրա յե, հոգ մի ընեք, Արիսողոմ աղա, հիմա պիտի բերեմ։

ՄԱՆՈՒԿ—(Մտնելով) Բարե յեկաք, Արիսողոմ աղա, կը ներեք, վոր թողին դործերը թույլ չը տվին զալ զձեզ գիմափորելու, սանկ հրամայեցեք, Արիսողոմ աղա, ներեցեք, կերակուրն աչսչափ ուշացնելուս համար, ուրիշ իրիկուններ ձեր ուզած ժամուն կընաք ուտել, այս գիշեր քանի մը պատճառներ թող չտվին, վոր սեղանը ժամանակին պատրաստվեր, այս պատճառները վերջը կը պատճեմ քեզի։ Ի՞նչպես եք նաչեք, Արիսողոմ աղա հանգիստ եք։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շատ հանգիստ եմ։

ՄԱՆՈՒԿ—Շնորհակալ եմք, մեր բարեկամն ինչպես և Տրապիզոն։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղեկ է, հատկապես բարե ըրավ ձեզի։

ՄԱՆՈՒԿ—Բերող տանողը վողջ ըլլա, չեթե ձեզի զավաթ մը սղի տամ կը տնկեք։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Գալթաթ մը միայն կը խմեմ։

II պատկեր

Քարիկ հանրմ. Մաբիմե հանրմ, Ելպիս հանրմ։

ՄԱՆՈՒԿ—Մեր զավաթները պզտիկ են, մանավանդ թե Պոլսո ողն ալ կվերցունե, հրամայեցեք։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ։

ՄԱՆՈՒԿ—Ձեր կենդանությանը, Արիսողոմ աղա, բարե յեկաք։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վողջ յեղեք։

ՄԱՆՈՒԿ—Աստված շատ տալիներու հասցնե խնդությամբ։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձեզի ալ։

ՄԱՆՈՒԿ—Աստված քիտեր չը ցցունե։

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամեն։

ՄԱՆՈՒԿ—Աստված քյար, պերեքեթ տա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամեն:

ՄԱՆՈՒԿ—Աղվոր կնիկ մը առնեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Թագեղ, պսակներ պագներ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Հարսներ առնեք, փեսաներ առնեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Թոռներ ունենաք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աստուծով:

ՄԱՆՈՒԿ—Թոռներու թոռներ ունենաք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աստված լսե:

ՄԱՆՈՒԿ—Թոռներու թոռներուն թոռներն ալ տեսնաք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Հիվանդություն, ցավ չը տեսնաք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամեն:

ՄԱՆՈՒԿ—Խոր ծերության հասնիր:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Դուք ալ:

ՄԱՆՈՒԿ—Հոգ բռնեո, վոսկի դառնա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Անուշ ըլլա, Մանուկ աղա: (կը խմեն):

ՄԱՆՈՒԿ—Տիկինը մինչև վոր կերակուրը տաքցունե և բերե, մենք կընանք խոսիլ և ժամանակ անցունել, այնպես չէ, Աբխոզոմ աղա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այո...

ՄԱՆՈՒԿ—Մտիկ ըրեք ուրեմն այսոր մեր գլխուն յեկածները: Քանի մը շարաթի ի վեր թաղական ընտրվելու յետեվե ինկած եմ, դուք հիմա ձեր մտքեն պիտի ըսեք, թե մարդ, թաղականությունը քուկին ինչպե՞ղ պետք: Անանկ չե, Աբխոզոմ աղա, ազգին գործը յես չը նայիմ, դուն չը նայիս, ան չը նայի, ո՞վ նայի ուրեմն, ինչուս պետքը շատ գեշ բան ե, անով ամեն մարդ մեկ զի կը քաշվի և ազգին գործերն ալ յերեսի վրա կը մնան: Իմ գիտցածս՝ ամեն մարդ ձեռքեն, եկածին չափ ազգին գործերուն ալ աշխատելու յե: Ուրեմն մտիկ ըրեք այսորվան գլխուս յեկածները: Այս առոտու, մեր թաղին ազգային դրոսարանը դացած ժամանակս, ձեզմե ազեկ չըլլա, մեր բարեկամներեն Մեկքոն աղային հանդիպեցա: Այս Մեկքոն աղան նախ Բարթողիմիոս աղային աղջիկն առած եր: Բարթողիմիոս աղան ալ

ժամանակով մատով կը ցցունեն յեղեր, իրեկվ բարի մարդ, հյուրասեր մարդ, ազգասեր և բարեպաշտ մարդ և շուկային մեջ շատ խանութներ ունի, վորոնցմե տարեկան բավական յեկամուս կառնեք: Քանի մը տարիեն Մեկքոն աղային կինը մեռավ և Մեկքոն աղան համեաագործ Նիկոլոսին աղջկանը հետ կարգվեցավ, այս աղջիկն քանի մը յեղբայրներ ունի, վորոնց մեկը Մարգար յեպիսկոպոսին քրոջն թոռան յեղբոր վորդին եր, մյուս յեղբայրն առնոք շատ պարապ պատեցավ, խեղճության մեջ ինկավ, անթութենե պիտի մեռնի, վերջեն թաղական ընտրվեցավ և մեկ յերկու տարիեն ինքզինքը ժողվեց: Յերբորդ յեղբայրը շուկային մեջ ժամագործ ե, բարձր հասակով սիրուն մարդ մ'ե, բայց շատ վարպետ ժամագործ ե: Թորոս աղան, վոր և վոչ մեկ ժամագործի կը հանձնե յուր ժամացույցն, անոր կուտա, վոր մաքրե: Այս Թորոս աղան կը ճանչնաք, ուրիշ տեսակ մարդ ե, անոր մեկ պատմությունը ընեմ քեզի և մտիկ ըրե, վոր տեսնես թե աշխարհիս վրա ասանկ մարդ կը գտնվի՞ յեղեր վոր...

ՇՈՂԱԿԱԹ—Բերեմ ապուրը:

ՄԱՆՈՒԿ—Քիչ մը համբերե, տիկին, խոսքս լմնցունեմ, վերջը բեր, այնպես չէ, Աբխոզոմ աղա, խոսք պետք ե յա, յեթե մտիկ ընելու ժամանակ չունիք և գլուխնիդ կը ցավցունեմ կոր, ըսեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղ ինչ խոսք ե... բա...

ՄԱՆՈՒԿ—Այս Թորոս աղան աղանջը խոսի, ժամացույցին վրիճիները մաքրել տալու համար ժամագործի մը կերթա և հետը սակարկություն սկսելով վերջապես տասնեհինգ դահեկան կը հավնի տալ, այն պայմանով, վոր ժամագործն յուր առջև մաքրե ժամացույցը, վասն զի Թորոս աղան աղանջը խոսի, ինչպես ըսի և վոչ մեկու մը վստահություն ունենալով, չեր ուղեր յուր ժամացույցն ժամագործին հանձնել և յերթալ, վախենալով, վոր ժամացույցին մեջեն բան մը կը գողցվի, կամ ժամագործը դիտմամբ կավրե ժամացույցն մեծ ծախք մը բանալու համար, ժամագործն յուր պատվույն գեմ անարգանք կը համարե Թորոս աղային առաջարկությունն և և կը բարկանա: Յեթե դուն ըլլայիք ժամագործին տեղը, չեյի՞ր բարկանար:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Կը բարկանայի:

ՄԱՆՈՒԿ—Թորոս աղան, ահանջը խոսի, կրակ կը կտրի ժամագործին բարեկանալուն վրա և քանի մը ծանր խոսքեր կընեն իրեն, վոր ընելու չեր, այնպես չէ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այնպես ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Ծեծկվողքը կսկսի, ժամագործն ապտակ մը կը գարնեն Թորոս աղային, ահանջը խոսի, Թորոս աղան կից մը կուտա ժամագործին, կարծեմ ով ալ ըլլար Թորոս աղային տեղը, ուրիշ կերպով չպիտի կրնար պատասխանել ժամագործին ապտակին: Վտաքդ պագնեմ, Արիսողոմ աղա, ըսե, այնպես չէ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Դձուք ալ հոս տոմարեանով կը շինեք:

ՄԱՆՈՒԿ—Տոմարեանով:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այո, ուրիշ տեղեր տոմարեանով կը շինեն չեղեր:

ՄԱՆՈՒԿ—Ժամացույցը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վճիռ ժամացույցը:

ՄԱՆՈՒԿ—Թորոս աղային:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Թորոս աղան ձվ ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Մտիկ չըրիք ուրեմն ըրած պատմութիւննս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ըրի, կատարյալ մտիկ ըրի:

ՄԱՆՈՒԿ—Ե, դառնանք ուրեմն մեր խոսքին... ուր մնացինք... հա, Թորոս աղային վրա յեր: Տարորինակ մարդ մ'ե այս Թորոս աղան, ահանջը խոսի, շատ պատմութիւններ ունի, ուրիշ գիշեր մ'ալ գանոնք կը պատմեմ և ժամանակ կանցունենք: Յերկար չընենք, աս առտու հանդիպեցա Մելքոն աղային...

ՇՈՂԱԿԱԹ—(Ներս կը վազե կերակուրը ձեռքի) Բերի վոր տաք-տաք ուտեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այո, այո, ուտենք, վասն զի շատ անոթի յեմ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ամա ի՞նչ ընենք, Արիսողոմ աղան կերակուրներուս չպիտի համի չեղեր: Միտափիր ումտուղունու յեմեղ, պուլ-տուղունի յեր հա, հա, հա, անանկ չե մի, ամա, Արիսողոմ աղա, շիտակը դուրեցե, դուն շիտակը խոտող մարդ ես, վայ, Արիսողոմ աղա, վայ, Արիսողոմ աղան յապանչի չե քի, վախնամ, վոր յերթա ուրիշ տուներ մեր կերակուրը ավրե, Արիսողոմ աղան թեքիֆսիդ ե, այսոր չպիտի ճանչնանք գիրտոր յա, վտաքդ պագնեմ, Արիսողոմ աղա, իրավունք չունիմ մի, ամա... ասանկ հա, Արիսողոմ աղա, այս գիշեր մեզի պիտի գաս յեղեր, վայ, Արիսողոմ աղա, վայ...

Արիսողոմ աղա

Լ. ՉՈՂԱԿԱԹ

ՄԱՆՈՒԿ—Լմնցուր, վոր յեա ալ խոսիմ, յերեւութաւնի մը չափ յերկար կը խոսիս, կնիկ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Տեր վողորմյա, բերանդ ձվ բռնած ե, Արիսողոմ աղային նոր տեսած եմ տե՛ ուրախութենա ինչ ընելիքս չեմ գիտեր կոր, հրամանեցեք:

ՄԱՆՈՒԿ—Ապուրը մինչև վոր պաղի, այս որվան գեղքը պատմեմ գոնե:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մանուկ աղա, Արիսողոմ աղայի գլուխն մի ցավցուներ, այս գիշեր հոգնած ե, թերեւ չախորժիր:

ՄԱՆՈՒԿ—Արիսողոմ աղա, կաղաչեմ, յես կուզեմ վոր դուն եյլ
լենմիշ ըլլաս, չես նե ինչ հասկցա: Յես կուզեմ, վոր հյուրս
քեյֆլենմիշ ֆերեհլենմիշ ըլլա, կարծեմ թե սիրով մտիկ
կընեք ազգային գործերը և բնավ ձանձրույթ չեք զգար:
ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այո, սիրով մտիկ կընեմ, բայց տիկիներն ըսածին
պես հոգնած եմ, վաղը գիշերվան թողունք:

ՄԱՆՈՒԿ—Շատ լավ, ինչպես վոր կուզեք այնպես ըլլա, բայց մեր
թաղին թաղականին գործը շատ զվարճալի չե, Մեկքոն ա-
ղան յեթե հոս ըլլար և պատմեր, խնդալեն կը ձաթեյինք:
Տիկին, Արիսողոմ աղային գինի լեցուր:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մանուկ աղա, այս գիշեր այլանդով խոսքեր կընես,
ապուրի վրա գինի կը խմվի:

ՄԱՆՈՒԿ—Ինչո՞ւ չի խմվիր, տեսնենք պիտի հալնի մեր գինիին:
(Կրկեցնե):

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ, գինի չեմ ուզեր:

ՄԱՆՈՒԿ—Մի մերժեք, կաղաչեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձեմ կարող խմեք:

ՄԱՆՈՒԿ—Հատ մը, չեք թունավորվիր:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձթունավորեր, բայց խելքս կըդառնա:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մի ստիպեր, Մանուկ աղա, խելքը կը դառնա կըսե
կոր:

ՄԱՆՈՒԿ—Այս գինին թեթեւ է:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Արիսողոմ աղա, հոս մը խմե, այս գինին թեթեւ է,
կըսե կոր:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Կը խնդրեմ, մի ստիպեք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Անանկ ե նե՞ մի ստիպեր, Մանուկ աղա:

ՄԱՆՈՒԿ—Մեկ հատով ինչ կըլլա, յեղբայր:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ան ալ շիտակ է, Արիսողոմ աղա, դուն ալ հատ մը
խմե, մեկ հատով մարդ չըմենիր:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձեմ կընար նույնիսկ մեկ կաթիլ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մանուկ աղա, ալ կարճ կապե, մեկ կաթիլն անգամ
խմել չի կընար յեղեր:

ՄԱՆՈՒԿ—Մեկ գավաթն ախորժակ կը բանա, ոգտակար է:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Յեկուր, Արիսողոմ աղա, գավաթ մը խմե, ախորժակ
կը բանա և խնդիրն ալ կըլինա: (Կր խմե, սեղանեն կելնե)

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—(Հայր մեր քսելեն վերջը) Փառք քեզ աստված քա-
հանայի մը պես կերս կշտացա... Վոր սենյակին մեջ պի-
տի պառկիմ յես:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Հրամայեք, Արիսողոմ աղա, վեր յեկեք:

Արիսողոմ աղան կր բարձրանա վերին սենյակը:

Մանուկ աղան յեկ Շողակաթ բարի գիշեր մաղթելով դուս կելնե

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վերջապես խախեցա այս մարդոց ձեռքեն, մար-
դըս միայն յուր տունին մեջ կընա հանգիստ ըլլալ: Մինչև
ժամը 11 անոթի մնա, վերջն ալ գորով քացախ խմե... բե-
րանիդ հարմար կերակուր մի գտնար, պարապ խոսքեր մտիկ
ըրե, ինչո՞ւ համար, քաղաքավարութեան համար, այս քա-
ղաքավարութեան տակեն պարզապես եշություն կընե
կոր... (Կսկսի համիլ) պարզապես ըսելու եյի իրենց, թե
յես կերակուրս կ'տնուխ կուտեմ. քացախ խմելու սովորու-
թյուն չունիմ, շատախոսութեաններն կը ձանձրանամ,
Մանուկ աղա և զքեզ յերկու ժամ մտիկ ընելու հա-
մար՝ յերկու վոսկի կուզեմ, յերկու վոսկիեն լումա
մը պակաս յեթե տաս, չեմ ընդունիր, չես նե բնավ պե՞ք չու-
նիմ գիտնալ, թե Մարտիրոս աղան վորու աղան է, թե Գեվորգ
աղան վորուն հայրն է, թե ժամագործը թորոս աղային
ապտակ հաներ է, թե թորոս աղան ալ ժամագործին կից
ալիեր է կամ այսպես վարվելու չեյին հետո կամ բացեն ի
բաց զրուցելու եյի թե ձեր ըրածը պարզապես եշություն
է... Ասկից յեաքը ընեղիքս գիտեմ (Անկողնու մեջ) պարապ
տեղ ժամանակ չպիտի կորսնցնեմ և վոչ ալ ստակ, ին-
չո՞ւ պետք իմին... յես յեկած եմ հոս կարեւոր գործով,
կին մը պիտի առնեմ, Պոլիս հաստատվիմ և այս կերպ ա-
նուն մ'ալ վատակիմ, գործս ալ լայնցնեմ, Տրապիզոնն
այլեւս նեղ կուգա ինձի: Յեթե վաղը սա լրագրին մեջ իմ
անունս ալ փառավորապես գրվի, այն ատեն շատերը հե-
տաքըքրություն պիտի ունենան ինձի հետ տեսնվելու, ա-
մեն մարդ պիտի իմանա վաղը, վոր մեծ մարդ մը յեկած
է Կ. Պոլիս ազնվախոհ, ազնվասիրտ, լեզվագետ, ուսումնա-
կան, դաստիարակյալ, կրթյալ, և այլն մեկը, այն ատեն շա-
տերը պիտի աղաչեն ինձի, վոր իրենց աղջիկն առնեմ...
անոնց մեջն հարուստ, պարկեշտ աղջիկ մը կը գտեմ...
խոսկալը կընեմ, նշան կուտամ... կը կարգվիմ... (Կսկսի
համալ)

Յերածնություն: Կամաց-կամաց կուտանա:

Արիսողոմ աղան կգարբնի: Առավոտ է:

Կմեն Շողակաթ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Արիսողոմ աղա, կաղաչեմ, ըսեք ինձի, խահվեն կա-
թով կը խմեք, թե առանց կաթի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Կաթ կը խմեմ առանց խահվեյի:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Կաթ բերեմ ուրեմն:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այո կաթ բերեք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Արիսողոմ աղա, մեծապատիվ եֆենդին հատուկ բարեփնեք զրկած ե ձեզի: (Լրագիրը կհանձնե յեվ դուրս կելնե):

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ուր ե, տուր հայինք (Թերթը կառդալով) «Վանեն հետեվյալը կը գրեն մեզ» աս չե, վարինը կարգանք «Հայաստանի խնդրույն նկատմամբ դեռ պատասխան չտվալ բարձրագույն գուուր վեց տերություններու համիմաստ ծանուցադրին» կերեվի թի պատասխան չունի տալիք, մյուսը հայինք. «Թաղական մը պզտիկ գոււմար մը կառնե թաղին մնտուկեն ե իր աղջիկը կը կարգե» աս ալ չե, մյուս յերեսն անցնինք. «Այսոր մայրաքաղաքս յեկալ Արիսողոմ կաթողիկոսն (պառուզա) հը... վնչ՝ այսոր մայրաքաղաքս հասալ Սըսո Մկրտիչ կաթողիկոսն» ասոնց մեջ իմ անունս չկա, սա կտորը հայինք. «Մայրաքաղաքիս աղնվական դասույն անդամ մ'ալ ալիւցալ այս որերս: Յերեվելի վաճառական ե բազում ազարակներու տեր, ազգասեր, լեզվագետ, աղնվասիրտ ե վեհանձն Արիսողոմ եֆենդին, վոր մեր ազգայնոց ծանոթ ե, յերեկ Տրապիզոնի շողենալով մայրաքաղաքս յեկալ ե ուղղակի Բերա յեկալ Ծաղկի փողոց թիվ յերկու տունը: Արիսողոմ եֆենդին պես մեկու մը մայրաքաղաքս դալն անշուշտ մեծ ուրախություն պիտի պատճառե մեր բարեմիտ ազգայնոց:

ՇՈՂԱԿԱԹ—(Ներս մտնելով) Հրամայեցեք, ձեր կաթը խմեցեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—(Կարթ խմելով) Հըմ... առաջները կաթին մեջ քիչ մը ջուր կը խառնեյին, տասնյեվինը յերրորդ դարուս մեջ ջուրին մեջ քիչմը կաթ կը խառնեն:

ՄԱՆՈՒԿ—(Ներս գալով) Ե, Արիսողոմ աղա, ինչպես եք հայինք, հանգիստ քնացա՞ք:

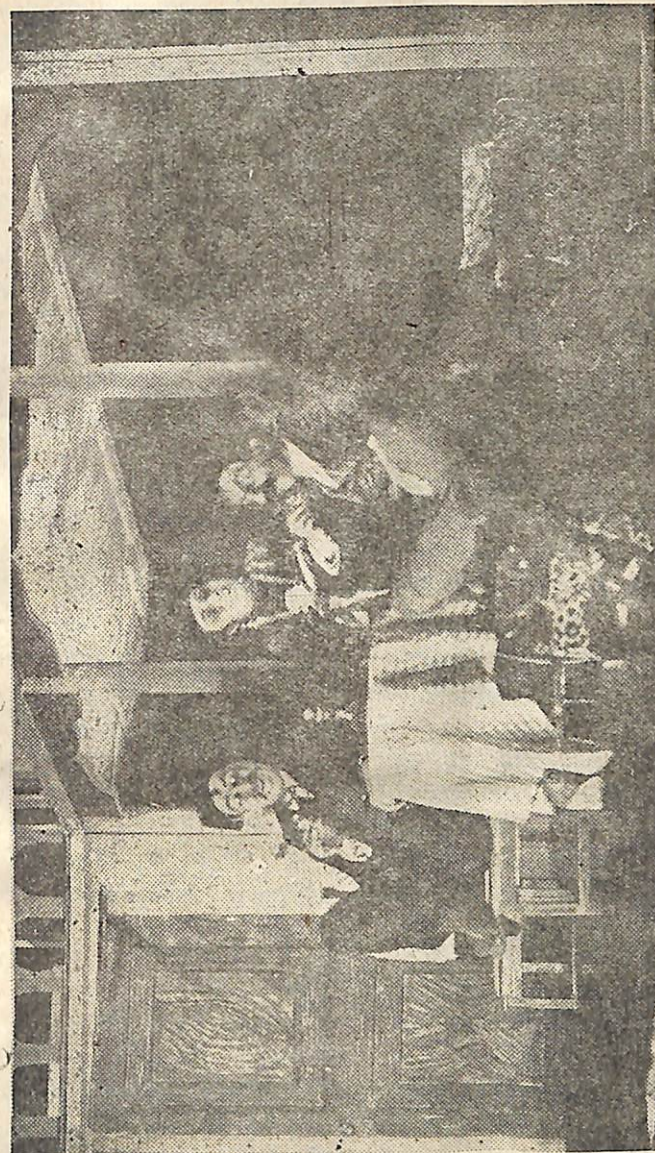
ԱՅԻՍՈՂՈՄ—(Թերթը ցույց տալով) Տես, ինչ գրած ե ինձի համար: Դուրը կգաքնեն յեվ ներս կըմտնե բաճատեղծը:

ԲԱՆԱՍՏ.—(Արիսողոմին դիմելով) Վսեմափայլ տեր, ձեր գալուստն լսելով փութացի հոս գալ իմ խորին մեծաբանացս հավաստին ձեր վոտքերուն տակը դնելու:

Ծոցն քույր մը կը հանն յեվ բարձր կը կարդա Տյարֆ յեվ Տիկհայֆ..

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ո՞վ ե այս մարդը, հիմարանոցն փախած խեղճ ե թե հիմարանոց յերթալու հիմար:

ԲԱՆԱՍՏ.—Հայ ազգն այսոր այնպիսի հանդես կը կատարե, վոր մեր հայրենյաց ամենեն քաջ դյուցազնին նվիրած ե:

Երեսուն հինգերորդ տարի
III պատկեր

ՄԱՆՈՒԿ—Միտքդ ի՞նչ է, յեղբայր:

ԲԱՆԱՍՏ.—Կար ժամանակ մը ուր խաղարը լուսո գեմ կը կըռ-
վեր, ագիտությունը գիտության գեմ, անցյալն ապառնիին
դեմ, հրամայականը սահմանականին դեմ, սուրը գրիչի դեմ,
միտքը բանջարեղենի դեմ, իսկ հիմա անցան աշն ժամա-
նակները, անոնք անցյալ են մենք՝ ապառնի, անոնք խա-
վար են մենք լույս, անոնք ագետ են մենք գիտուն, ա-
նոնք սուր են մենք գրիչ, անոնք տտելություն են մենք
սեբ, անոնք կրակ են մենք ջուր, անոնք միտ են մենք
բանջարեղեն, անոնք վարդենգ են մենք խնձոր, անոնք
փուշ են մենք վարդ, անցան-անցան այդ դարերը ու մարդ-
կությունը ագիտության որորոցին մեջ մեյմը սագին, մեյ-
մը անգին կերթար, կուգար...

ՄԱՆՈՒԿ—Միտքդ ի՞նչ է յեղբայր, մենք քեզի բանք մը չըրինք,
ի՞նչ կուգես մեզմե, գնա քեզի բարկացնողին դրուցե այդ
խոսքերը:

ԲԱՆԱՍՏ.—Այո, մարդկությունը, կը չարչարվեր, կը նախատվեր
անգութ բռնավորներու ձեռքեն և չեր գիտեր վերու յեր-
թալ և վորու բողոքել:

ՄԱՆՈՒԿ—Տեր վողորմյա... տեր վողորմյա...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Քաշելիք ունինք յեղեր:

ՄԱՆՈՒԿ—Յեղբայր, կազաչեմ, վար իջիր և աշնպես դրուցե ցավդ:

ԲԱՆԱՍՏ.—Իսկ յերբ յեկա՞վ գիտությունն և վանեց ագիտու-
թյունն, ինչպես լույսն խավարը, սերն տտելությունը, ա-
պագան անցյալը, աշն տտեն, աշն, կըռեմ աշն տտեն միտն
պագան անցյալը, աշն տտեն, աշն, կըռեմ աշն տտեն միտն
հասկցվեցան, վոր մարդկություն, ազգ և հայրենիք բառերը
բառարաններ լեցնելու համար շինված բաներ չեյին, այլ
ամեն մարդու մտքին մեջ, սրտին մեջ, հոգվույն մեջ, յեր-
կաթյա տառերով և անջինջ կերպով գրոշմելու բառեր
եյին...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վար իջիր սըկե:

ԲԱՆԱՍՏ.—Կազաչեմ, մի սաստեր զիս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վար իջիր, ապա թե վոչ...

ԲԱՆԱՍՏ.—Մի կտորեր սիրտս, վոր ազգին համար կը բարախե:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ինչ ըսելիք վոր ունիս, յեկուր քովս, մարդու պես
նստե և ըսե, հոն տեղվանքը յեկել ի՞նչ պիտի ըլլա:

ԲԱՆԱՍՏ.—Կազաչեմ, թող տուր վերջացնեմ, ահ, չես գիտեր վոր-
չափ կը հուզվիմ յերբ ձառ կը կարգամ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վար իջիր: (Բաղնախոսեց իջնելու) հիմա դրուցե ին-
ձի, միտքդ ի՞նչ է:

ԲԱՆԱՍՏ.—Ծառուդ կը փափագի գրականությամբ ազգին ծա-
ռայել, բայց այս ազգը շատ ապերախությամբ կը վարվի
յուր գրագետներուն դեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղոր մեջ յես ի՞նչ հանցանք ունիմ:

ԲԱՆԱՍՏ.—Դուք հանցանք չունիք և թերեւ իրավունք ունիք,
վոտանավորներ ունիմ գրած հայրենիքի վրա, սքանչելի
կտորներ, պատվական տողեր, վորոնց մեջ յերեվակայու-
թյունը, խանդն, հուրն ու բոցը սավառնաթեղ կը սլանան:
Մեր ազգն անոնց հարգն ու պատիվը չը ճանչնար, զանոնք
ազգայական բաներ կը կարծե և թող կուտա, վոր զանոնք
գրողը անոթի մնա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յես ի՞նչ ընեմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ան ի՞նչ ընե:

ԲԱՆԱՍՏ.—Բարկությամբ միք վարվի հետս վոտքերնիդ պագ-
նեմ, սիրտս լեցված է, հիմա կսկսիմ լալ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Տեր աստված, դուն համբերություն տուր ինձի:

ԲԱՆԱՍՏ.—Կուզեյի ձեզի իմ սիրտը բանալ... բայց... (Մանուկ
աղային յեկ կնոջն աղկալելով):

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Բաց նայեմ (նայեցնելով Մանուկ աղային, վոր
դուրս յեկն):

Մանուկ աղան յեկ Շողակարը դուրս կերթալ

ԲԱՆԱՍՏ.—Խնդրեքս սա յեր, վոր կուզեյի տպել տալ քիչ մը
առաջ կարդացած ձառս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Գնա տպել տուր, քու ձեռքեդ բռնող կն:

ԲԱՆԱՍՏ.—Պիտի խնդրեյի ձեր մեծապատվութենն, վոր տպա-
գրության ստակը դուք տայիք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ինչո՞ւ, ի՞նչ պատճառ կա, վոր քու ձառիդ համար
յես դրամ տամ, լաված բան է, վոր մեկը իրեն շահուն
համար գիրք տպե և ծախքն Աբիսողոմը տա, գնա բանիդ,
յեղբայր, փորձանք յեկար գլխուս:

ԲԱՆԱՍՏ.—Գիտե՞ք վորքան ծանր է գրագետի մը ասանկ խոս-
քեր լսելը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Չեմ գիտեր և գիտնալ ալ չեմ ուզեր:

ԲԱՆԱՍՏ.—Բանաստեղծի մը սիրտը շատ փափուկ է ու ամենա-
թեթեղ խոսքե մը կը վերավորվի, այս նյութին վրա վո-
տանավոր մը գրած ունիմ, կարգամ մտիկ ըրեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յես վոտանավոր մտիկ ընելու չեկա հոս:

ԲԱՆԱՍՏ.—Շատ լավ, վողբերգություն մը գրած եմ, անոր վրա-
յեն անցնինք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Չեմ ուզեր, յես բաղնիք պիտի յերթամ:

ԲԱՆԱՍՏ.—Շատ լավ, լողանալուն վրա ատենաբանություն մը
ընեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ա՛լ փրկություն չը մնաց, ըրե, ինչ կուզես ըրե:

ԲԱՆԱՍՏ.—Մինչդեռ յերկնից դշտոյն հետզհետե յուր ճառա-
գայթներն ամփոփելով կը պատրաստվիր յուր աթոռն առա-
արեգակին, այն պահուն անա մերկացա և նետվեցա հեղուկ
և կապույտ սավանի մը վրա, վոր անհուն եր: Նետվելուս
պես սավանը հանեց փրփուրներ, վոր ժամանակավ ծնունդ
տվին Աստղիկին գեղեցկության, սարսուռ գագաթի... քիչ մը
սողացի այս սավանին վրա և անա արեւին յերազ յուր պա-
լատեն և յուր առաջին շողն կաթեցավ աչքիս մեջ, վո՛հ,
այդ առաջին ճառագայթն, թվեցավ ինձ կուսի մառաջին
նայվածքն, վոր ժպիտով մը կուղղվի բանաստեղծին: Հուզ-
վեցավ ծովն, յես ալ հուզվեցա, դուն չհուզվեցամ, ով կույս...
կույս ով չը հուզվեցամ դու... կույս հուզվեցամ չը դու
ով... դուրս յեկա դողալով, դողողալով, հագվեցա և մնաս
բարով ըսի ծովուն, արեւուն...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շատ աղեկ, հասկցանք, բաղնիքին ստակն ռվ տը-
վավ:

ԲԱՆԱՍՏ.—Բարձր բանաստեղծություններու մեջ ստակի խոսք
չըլար, ամոթ ե:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այսուամենայնիվ բաղնիքան մինչև վոր դրամը
չառնե, թող չտար ներս մտներ:

ԲԱՆԱՍՏ.—Ադ ուրիշ խնդիր ե, մեր խոսքը գրականության վրա
յե և վոչ թե ծովուն բաղնիքին վրա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յես ալ կուզեմ, վոր նկարագրություն մը մեր
առջեվ պարզված տեսարաններն ճշտությամբ պատկերե
առանց բան մը գուրս ձգելու, գարունը նկարագրող վո-
տանավորի մը մեջ բնավ չեմ տեսած եղ մը, վոր դռա, ա-
քաղաղ մը, վոր խոսի, գառնուկ մը, վոր մայե, հնդկահավ
մը, վոր կլուկլուկե և դուն ալ փոխանակ «այս առտու
ծով մտա» ըսելու: Ինչեք միայն չըսիր, ասանկ պարագ
խոսքերու յես ստակ չեմ տար:

ԲԱՆԱՍՏ.—Կաղաչեմ քաղցրությամբ վարվեցեք հեղինակներու
հետ:

Արխիդիակ յեկ ծառանկը — աջ կողմ ԱՐԾԻՐՈՒՆԹՅՈՒՆ Կ, ձախ՝ ԽԱՆԱՍՏԱՆ Ա.

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Գլխուս վրա նստեցունեմ քեզի:

ԲԱՆԱՍՏ.—Վոտքդ պազնեմ, մի ծաղրեք զիս, ինչո՞ւ ձեք գլխուս վրա նստեցունեք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ինչ ընեմ հապա, քսակս քեզի տամ հեղինակներու հետ քաղցրությամբ վարված ըլլալու համար:

ԲԱՆԱՍՏ.—Վոչ, միայն ճառիս տպագրության ծախքը, չորս վոսկիով կը լրմննա, բան մը չե, իմ մեկենասս պիտի ըլլաս, յես ալ քու անուշդ վոտանավորով մը գրքուշկիս ճակատը պիտի դնեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ճակատը պիտի դնես:

ԲԱՆԱՍՏ.—Այո, վորպեսզի ամեն մարդ գիտնա, թե ձեք ստակովը տպված ե այն գիրքը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շատ լավ (վոսկիին տալով) Բայց ըսածներուս համաձայն գրածներդ շտկես:

ԲԱՆԱՍՏ.—Անպայման, վսեմապիայլ տեր, մնաք բարով:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Կեցի՛ր, շաբաթե մը պատրաստ կըլլամ:

ԲԱՆԱՍՏ.—Շաբաթե՞ մը... Ինչ կըսեք, մեկ ամսեն հազիվ կընամ պատրաստել:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մեկ ամսե՛ն: Այդ ինչ դժվար բան ե յեղեր:

ԲԱՆԱՍՏ.—Ինչ կարծեցիք հապա, յերկու ամիս պիտի սպասեմ, վոր մուսաս դա և ներշնչե ինձի, վորպեսզի գրեմ, առանց մուսայի վոտանավոր չը գրվի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յեթե մեկ յերկու վոսկի տանք, այս շաբթու կուզեմ:

ԲԱՆԱՍՏ.—Այո, յերկու վոսկի տալուդ պես գործը կը դյուրիննա և մուսաս ալ այս շաբթու վազելով կուզա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—(Վնարելով յերկու վոսկի):

ԲԱՆԱՍՏ.—Մնաք բարյավ տեր, շնորհակալ եմ ձեզմե, ծառայեմ ձեք մեծապատվությանը և կաղաչեմ, ընդունեք խորին հարգանացս հավաստիքը, տեր... վորով մնամ ձեք մեծապատվության ամենախոնարհ ծառա: (Դուրս կերթա):

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այս մեկն ալ գեշ չեք, ասոնք ըսլորն ալ իրենց վոտքերով կուզան ինձի ծառայելու, ամենքն ալ իրենց արվեստը իմ ոգտին կը ծառայեցնեն, իմ անունս, իմ փառքս կը տարածեն ազգիս մեջ, այս ինչ ազվոր քաղաք ե յեղեր, վսյ Աբխազում աղա, վայ, յես չեցի գիտեր, վոր ամենն ալ ինձի համար ե չեղեր, ըսել ե ուզածիս պես կընամ վարվիլ ամենուն հետ և անանկ ընթացք տալ գործին, վոր յես շահիմ:

Ներս կըմտնե Մանուկ աղան լրագիրը մեռիկ

ՄԱՆՈՒԿ—Գնաց... Ինչ կուզեր այդ մարդը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վոսկի կուզեր:

ՄԱՆՈՒԿ—Ե, տվի՛ր:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ե, ինչո՞ւ տայի:

ՄԱՆՈՒԿ—Ինչ գիտնամ, ասոնք մինչև վոր ստակ չառնեն՝ չեն յերթար: Բայց ինձի մտիկ ըրե, Աբխազում աղա: (Երբ կը կարդա) «Ազգային յերեսփոխանական ժողովո բացումը տեղի պիտի ունենա հառաջիկա ամսին. Ս. Պատրիարքն բացման առթիվ պիտի խոսի հայքաղաքականության վրա: Ազգայիններն անհամբեր կըսպասեն պատրիարքին բերնեն ավետիս առնելու համար»: Այս անգամ հույս աստված, ազգիս վիճակը պիտի բարեփոխվի և ազգս պիտի յուր վիճակը տնորինե:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ա՛խ, անգամ մը յերեսփոխան ընտրվեյի, Մանուկ աղա:

ՄԱՆՈՒԿ—Անգամ մը թաղական ընտրվեյի, Աբխազում աղա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ե, յեկուր մտմտանք, Մանուկ աղա, ինչ ճամբա բռնելու յե, վոր նպատակնիս իրագործվի:

ՄԱՆՈՒԿ—Ձեր գործը դյուրին ե, ըսածիդ պես ստակ ունեցողին ամեն տեղ ալ հրամմեցեք կընեն, իմին գործս ե դժվար, բայց յես ալուրիշ ճամբաներով պիտի աշխատիմ ուղածս ընելու և գործն ալ լմնցնելու պես ե, այսոր վաղը քվարկություն պիտի ըլլա և յես մեծամասնություն պիտի շահիմ, թաղական ընտրվելես յետքը աստծո ողնությամբ հեղրեթ յես ալ որ մը քեզի պիտի հասնիմ...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձգեստներս ինչպես են, Մանուկ աղա:

ՄԱՆՈՒԿ—Աղեկ են, բայց ձեզի պես խոշոր մարդու մը, վոր խոշորներու հետ պիտի նստի կայնի, ավելի աղեկը հազնենելու յե, թող վոր հազածներդ մողայեն ալ յետ կը մնան—հոս հազուատի մեծ կարեվորություն կը տրվի, Աբխազում աղա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ե, յերթանք, Մանուկ աղա, հագուստ մը ապսպրենք, յես յետ մնալ չեմ ուզեր, Մանուկ աղա:

ՄԱՆՈՒԿ—Ե, ինչո՞ւ յետ մնաք, յերթանք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերթանք, յերթանք, յես յետ մնալ չեմ ուզեր, Մանուկ աղա, յերթանք սա հազուատին խնդիրը լմնցունենք և կատարենք պատույս մը Պոլոս թաղերուն մեջ: (Դուրս կելնեն):

Վ. Ա. ՐԱԳՈՒՅՐ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐԿՐՈՐԿ

ՊԱՏԿԵՐ ԶՈՐՐՈՐԿ

ՍՐՆԱՐԱՆ

Բեմը կներկայացնե պոլսական տիպիկ սրնարան մը, վարուն մեկ մասը փողոց կերկննա: Սրնարանի մեջ բուլք, դամբնո, նարդի կը խաղան:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Ի՞նչ կը մամտաս, չո՞նէս քարը:

ՀԱԿՈՒ—Չմամտալու ի՞նչ կա...

ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՆՈՍ—Ի՞քի լեբը:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Յեկուր քեզի բախի մը տամ, աս իրիկուն մերեխ-
լենմիշ ես չեղեր:

ԹՈՐՈՍ—Սե յեք:

ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Ա, Աբրահամ աղա, քովս յեկուր, քովս յեկուր նա-
լինք, Աբրահամ աղային խահվեն հոս բերեք: Եյ, նե վար,
նե յոք բազալում:

ԱԲՐԱՀԱՄ—Սաղլըդը՞նդ:

ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՆՈՍ—Հեփ յեք:

ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Ծո աղա, սա նոր թուղթերեն բեր:

ԱԲՐԱՀԱՄ—Ինձի հրաման տվեք, վոր յերթամ, հիմա ժամանակ
չունիմ:

ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Չե, չե, բաբի մը թուղթ խաղանք, ալթմիշ ալթի
կը սիրեք, թե սքամբիլ:

ՀԱԿՈՒ—Աղբար, աչքի լուս թափե, մինչե իրիկուն աշխատե ու
ճեպդ փարա մը չըլա:

ԹՈՐՈՍ—... կելա...

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Վողջութուն ըլլա, առամ, շատ մամտալն ալ աղեկ
բան չե, կըսեր մամո:

ՀԱԿՈՒ—Յերեկ մարդուն մեկը անթութենե անդի աշխարհը
գացեր ե:

ԹՈՐՈՍ—Շեշ բեշ:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Ի՞նչ կըլա յերթալով, վողջութուն ըլլա:

ԱԲՐԱՀԱՄ—Մնաք բարով:

ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Նստե, պե մարդ, վաղը առտու յես գործի չալի-

Մանուկ աղա
Վասակալորդիբասան Յ. ԱՄԵՐԻԿՅԱՆ

տի յերթամ, դուն ալ մի յերթար, ժամանակ կանցունենք
հոս:

ԱԲՐԱՀԱՄ—Չե ճանըմ, չորուղ չոճուխի տեր եմ, գործ ունիմ,
եֆենախմ, գործ:

ԹՈՐՈՍ—Փենջ սե:

ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Բարեկամաց ալ խաթրը կը սեպեն քիչ մը, եֆեն-

տըմ, խաքր իշին չէյ թավուք յեինիր:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Պե ճանըմ, փոխանորդ մը ձգեմ յերթամ:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Այս տեղը պատրիարքարանն չէ:

ԹՈՐՈՍ—Չահար սե:

Կը մտնեն Մանուկ աղան յեվ Արիստոյոս աղան

ՄԱՆՈՒԿ—Հըրամմեցեք, Արիստոյոս աղան: (մատուցողին) Եֆթա—
ըխտո քերէյե: Մեղեն եյի մի տիր:

ՆԻԿՈՒԱԿԻ—Ալեյա թենիդտեն սիմդի ձգմըս թագե-թագե քա-
վուրմուսուս:

ՄԱՆՈՒԿ—Բիւր աղ եքմեկ յուլա:

ՆԻԿՈՒԱԿԻ—Ալեյաթա:

ՀԱԿՈՒՐ—Տեմնինք կընամ վերեսիյե առնել այս գիշեր հացն:

ԹՈՐՈՍ—Դյորդ բեշ:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Հոգ մի ընեք, կառնես, չառնես նե ալ մերեխ մը-
նեք, հացազործին խերն եմ անիծեր... վողջու-թյուն ըլլա:

ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՈՍ—Փենջ սե:

ՄԱՆՈՒԿ—Մաստիկա կը խմեք, Արիստոյոս աղա:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Անանկ ե նե՝ տյուզ կը գործածեք:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ռոմ:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ըսել ե քոնյակ կը խմեք:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ըմպելիք չէս գործածեր:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Վոտքդ պագնեմ:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Իւրմի կըսես:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Ինչու սուտ խոսիմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Աստվածդ սիրես:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Չեմ խմեր:

ՄԱՆՈՒԿ—Կատակ կընես հետս:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Ի՞նչ հարկ կա կատակ ընելու:

ՄԱՆՈՒԿ—Հիմա մաստիկա չէս խմեր դուն:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Տյուզ:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Բոմ:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՄԱՆՈՒԿ—Քոնյակ:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Վոչ:

ՆԻԿՈՒԱԿԻ—Ինչու կապրիս կոր ուրեմն:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Կնիկ ես, ինչ ես, պե մարդ:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Բերնին համը ինչ գիտե անիկա:

ԹՈՐՈՍ—Ճգնավոր:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Ողին չիմվի յեղեր, վայ ապուշ, վայ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ամոթ ե, Արիստոյոս աղա, չիմել կըլլամ, այսօրստոգնե-
րուն վրագ պիտի խնդացնես:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Հալա-հալա ստիպված եմ մայրաքաղաքիս որինացը
հետեւիլ ե խմել ալ սորվիլ, միտով կերակուր կուտեմ յես:

ՄԱՆՈՒԿ—(Մատուցողին) Միտով կերակուր բեր մեզի, շիշ մ'ալ
մաստիկա:

ՆԻԿՈՒԱԿԻ—Թուտ սուխտ Մանուկ եֆենտի:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Շեքերլի:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Բանա սաղե:

ՆԻԿՈՒԱԿԻ—Շեքերլի տիր, սաղե տիր:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Աթեշ:

ՆԻԿՈՒԱԿԻ—Աթեշ:

ՄԱՏՈՒՅՈՂ—Կելիյոր:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Աս ինչ գեշ թուղթ կը քաշեմ, աղբար:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Բիքա քոզ քառասուն:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Աղեկ թուղթերը դուն ես առեր:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Բիքա տամա, քառոֆանդի... հիսուն:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Աս չափ ալ աղեկ թուղթ քաշել:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Յերկու հարյուր հիսուն:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Վայ շուն շան վորդի թուղթ, վայ:

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Յերկու հարյուր հիսուն:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Պե ատամ, քիչմը կամաց խաղա, վոր յես ալ տես-
նամ ինչ ե ան, զըվերդվըր յերկու հարյուր հիսուն կըլլա
կոր յեղեր...

ԱՅՐԱՆՆԱՄ—Հինգ հարյուր:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Քեզի կամաց խաղա ըսինք, աղբար, մախուս զիս
բարկացնելու համար կընես կոր... յես քեզ ընեմ նե հոշո
կուզամ...

ՄԱՆՈՒԿ—(Ներս մտնողին փոքր վագեթով) Բարեւ. պաճոն Մամբրե, ինչ ըրիր նայինք, քվեարկությունը յերկու ուրեւ պիտի ըլլա:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Տեսա, խոսեցի, հոս պիտի ըլլան, քիչմը նազ կընեն, բայց թաղականության քվեն քեզի կուտան. անհոգ յեղիր, Մանուկ աղա:

ՄԱՆՈՒԿ—Տեսնենք հույս աստված, դուն հոս նստե, յես ալ կուգամ, հչուր ունիմ գուցե անոր սայայեն սա աղաներու բերանը բան մը ձգենք:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Հյուրդ ով ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Տրապիզոնցի յի:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Հարժուտ ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Ունի:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Վորքան:

ԱՔՐԱՀԱՄ—Հաղար:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Հաղար:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Հաղար:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Մուկլախ աս թուղթին մեջ բան մը կա, դուն թուղթերը կը ճանչնաս կոր: (Թուղթեր կը նետէ):

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Անունը:

ՄԱՆՈՒԿ—Արիստոյոմ աղա:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Արիստոյոմ աղան ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Հաղմար առիթ կըլլա կըմոտենաս: (Կերքա):

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Շատ աղեկ:

ԱՔՐԱՀԱՄ—Կտոր մը միսով՝ մարդ կը կշտանամ, դուցե սա անպիտանին, վոր քիչ մը շատկեկ բերե:

ՄԱՆՈՒԿ—Ծո տղա, հոս լեկուր, կտոր մը միսով՝ մարդ կը կշտանամ, քիչ մը շատկեկ բեր:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Պոն ժուր, մոսյո Մամբրե:

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Պոն ժուր, մուշու:

ԱՔՐԱՀԱՄ—Յերկու հարյուր հիսուն գրեմ:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Գրե, պե ատամ, գրե ըսինք ա:

ԱՔՐԱՀԱՄ—Գրեմ, բայց...

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Գրե ըսինք աղբար, գրե, ըսինք:

ԱՔՐԱՀԱՄ—Անանկ մեկ շեշտով կըսեր կոր վոր...

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Գեշ խոսք մը չըրինք, գրե, ըսինք:

ԱՔՐԱՀԱՄ—Ըսիք, բայց...

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Գրե, պապամ, գրե... գեշ խոսք մը ըրինք, աղաներ,

Շողակար
ԱՐՈՒՍ ԱՍՐՅԱՆ

դուք ըսեք, գրե ըսինք, ուղածիդ չափ գրե ըսինք, վաստը-կեցար բարթին, խմե, խոհվեդ անուշ ըլլա, շատ աղեկ 'կը խաղաք կոր... յես չիյտեմ կոր խաղալ... հալլա... հալլա...
ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Եֆենտիմ, մի կովիք, ամոթ ե, հայության պատիվը պահելու յե ուր ալ վոր ըլլաք, հաշովեցեք:
ՄՈՒՐԱՅԱՆ—(Արիստոյոմին) Վողորմություն տվեք ինձի, հիմա անմիջապես, շուտ, գործ ունիմ, պիտի յերթամ, չեմ կրնար սպասել:

ԱՔՐԱՀԱՄ—Աս ինչ լեզու յե:

ՄՈՒՐԱՅԿԱՆ—Իմ լեզուս աս է, հերիք ե քաղաքավարութեամբ վարվեցանք, աղաչեցինք, պաղատեցինք, այսուհետեւ այս լեզվով պիտի խոսիմ, պետք է անմիջապէս ոգնեք ինձի։

ՄԱՆՈՒԿ—Ապա թե վոչ։

ՄՈՒՐԱՅԿԱՆ—Ապա թե վոչ բռնութեամբ պիտի առնեմ, վոչորմութուն տվեք, շնուտ, հիմա։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Շատ աղեկ, բայց ինչպես չեղավ, վոր մութացկանութեան սկսար։

ՄՈՒՐԱՅԿԱՆ—Առանց պատճառն իմանալու չեմ ուզեր ոգնել աղքատի մը, վոր վորմութուն կը խնդրէ քեզմէ։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Վոչ։

ՄՈՒՐԱՅԿԱՆ—Գետինն անցնիս, ճակտիդ քրտինքովն ապրիս, գրականութեան ասպարեզին վրա տեսնեմ գրեզ... կըխընդաս... վնաս չունի, բայց ահա ձեռքս վեր առնելով նորեն կանիծեմ գրեզ, վարժապետ ըլլաս։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Լռե, լռե։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Ո՛վ է, ինչ կուզես։

ՄԱՆՈՒԿ—Ի՛նչ յեղավ ձեզի, Արիսողոմ աղա։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Այս վերջին անեծքը շանթարհարեց զիս, առ բարեբեկամ սա վորմութունն ու լուծե վերջին անեծքը։

ՄՈՒՐԱՅԿԱՆ—Շնորհակալ եմ... աստված չերկար որեր տա, կարկոն, յերկրաշարժեն, ծովեն ու վարժապետութենէն ազատ պահե գրեզ, մնաք բարով։

ՄԱՆՈՒԿ—Դուք ալ վորչափ կը վախնաք, Արիսողոմ աղա, վարժապետութենէն։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ով չվախնար, չեղբայր։

ՄԱՆՈՒԿ—Յեթե ալ չափ կը վախնաք, Արիսողոմ աղա, ապահովել տվեք ինքզինքնիդ վարժապետութեան դեմ։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Յեթե անանկ ապահովութեան ընկերութուն մը ըլլար, վարկյան մը չէյի կենար։

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Վորմութունը ինչո՞ւ կուշացնես, ըսե, կուզեն տուր, ո՞վ է այդ մարդը։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Արիսողոմ աղան է։

ՀԱԿՈՒՐ—Վեր Արիսողոմ աղան։

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Ի՞նչ կըսես...

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Մտնուկ աղա, վարկյան մը մեզի յեկուր։

ՄԱՆՈՒԿ—Հիմա կուգամ, Թորոս աղա։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Ի՛նչ կուզեր ձեզմէ այդ անպիտանը, թող չըտվեց վոր հանգիստ կերակուր ուտեք. Արիսողոմ աղա։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ձեր մարդասիրութենէն շատ շնորհակալ եմ։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Քանի անգամ կովեր եմ հետերնին, վոր այս բնավորութիւնը փոխեն, բայց վորո՞ւ կըսես։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Շատ բարի մարդ եք։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Արիսողոմ աղա, ծառագ՛ իմ վրաս առած եմ դպրոցին տնորինութիւնը ու կը կառավարեմ և ազգիս ծառայութիւն կընեմ։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Մարդ ալ յուր ազգին ծառայութիւնը ընելու յի։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Նոր յեղանակով նոր դասագրքեր ալ հանած եմ, անոնցմէ հարյուրի չափ ձեզի տալ կուզեյի։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Դասագրքերը ի՞նչ պիտի ընեմ յես։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Ձեր ծանոթներուն կուտաք, կաղաչեմ խնդրեք մի մերժեք, դպրոցիս ոգտին վորոշ գումար մը չե՞ք կրնար նվիրել, վոր վաղվան քանի մը բարենորոգումներ կալողանամ մտցնել հոն և դուք ալ այցելեյիք ու ձեր աչքերով տեսնայիք, թե ինչպե՞տի հայ մայրեր կը դաստիարակվին մեր ազգիկներէն, յեղեք մեր բարերարը մեծապատիվ տեր, և ձեր անունը պատմութեան մեջ փառավոր եջեր պիտի գրես։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Զ՞ըլլար, վոր այդ ըսածնիդ վոչ թե պատմութեան, այլ դպրոցին ճակատը գրվի։

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Յեթե բարեհաճիք հանձն առնել դպրոցին ծախքը, վոր մեծ բան մը չէ, աչն ատեն ձեր անունով կը կոչենք գայն և ճակատին ալ ձեր անունը կը փորագրենք, Արիսողոմ եֆեսոսի։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Շատ աղեկ, հանձն կառնեմ. դպրոցին ճակատը քանդակել կուտաք իմ անունս, թերթերուն մեջն ալ ծանուցումներ ըրեք, իսկ դրամի համար բան մը կընենք։

ՄԱՆՈՒԿ—Արիսողոմ աղա, ինչ բանի կարիք ունիք, մի քաշվիք կաղաչեմ ըսեք, վոր պատվիրեմ։

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Շնորհակալ եմ, կուզեմ գիտնալ, թե վո՞ր կողմն է (Մանուկի ակաճիկն փափսալով)։

ՄԱՆՈՒԿ—Սանկ կերթաք, յետքէն ձախ։ (Արիսողոմ աղան դուրս կերթա)։ —(Վարժապետին) Առիթը չպետք է փախցունել, յես հիմա կերպով մը հոս կը հրավիրեմ սա աղաներուն, թող զը վարձանան վոր թաղականութեան քվեն անպատճառ ինձի տան, միայն խոսքը դուն բաց ըրե, վոր...

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Կը հասկնամ, միշտ սեղանը թող ճոխ ըլլա։

ՄԱՆՈՒԿ—Արիսողոմ աղան վորջ ըլլա... (Կը մտնէ Արիսողոմը)։

ԱՐԻՍՏՈՂՈՄ—Կերեվի թե հոս տեղացիները մարդ տեսած չունին,
անանկ ինձի կնային:

ՄԱՆՈՒԿ—Նոր մարդ եք, մեծ մարդ եք, ասոր համար կնային,
ահա անիկա Ստեփանոս աղան ե: Բարի տեսանք, Ստեփա-
նոս աղա: Ըսածդ կերպով ըրի, ձուկը աղով, լիմոնով, հա-
մեմի մեջ դրի անհամ բան դուրս յեկավ:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Զարմանալի յե:

ՄԱՆՈՒԿ—Կաղաչեմ, որ մը դաս ձեռքովդ պատրաստես:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Պարտքս ըլլա:

ՄԱՆՈՒԿ—Նստեցեք, կաղաչեմ, բարեկամս ե, Արիստողոմ աղան,
յերեվելի վաճառական, բազում ազարակներու տեր, ուս-
յալ, կրթյալ, լեզվագետ...

ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Յերջանիկ եմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Դձու ալ հոս ես, Դիմոթեոս եֆենտի, ինդճր ես, տի-
կինդ ինչպէս ե:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Շատ աղեկ ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Հատկապես բարեւ կընեմ, է, յերբ պիտի խալտի:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Ամիսե մը, յեթե աստված կամենա:

ՄԱՆՈՒԿ—Մանչ կընմանի:

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Հայտնի չե:

ՄԱՆՈՒԿ—Մանչ ե առ աստված, տիկնոջդ ըսե, վոր չնստի, միշտ
շարժումի մեջ ըլլա...

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Շնորհակալ եմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Սանկ հրամմեցեք, ներկայացնեմ ձեզի բարեկամիս
Արիստողոմ աղային, վոր մեր յերեվելի ազգայիններեն
ամենուն հայտնի, ուսյալ, կրթյալ, լեզվագետ...

ՏԻՄՈԹԵՈՍ—Բախտավոր եմ ծանոթ ըլլալու համար:

ՄԱՆՈՒԿ—Ո՛ր, Հակոբ աղա փառք տիրոջը, վոր տեսնվեցանք, ռւր
եք, աղբար, ռւր եք:

ՀԱԿՈԲ—Հոս եմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Սանկ հրամմեցեք, կներկայացնեմ ձեզի Արիստողոմ ա-
ղան, յերեվելի վաճառական, և ազգային, Պոլիս նոր ժա-
մանած, բայց արդեն ամենուն հայտնի, ուսյալ, կրթյալ,
լեզվագետ:

ՀԱԿՈԲ—Բախտավոր եմ ծանոթանալու համար:

ՄԱՆՈՒԿ—Ո՛ր...վարժապետ, բնավ չես յերեվար, հոս հրամմեցեք,
բարեկամս ե, Արիստողոմ աղան, ազգիս բարերար, ուսյալ,
կրթյալ, լեզվագետ...

Բ ա ն ա ս ե ղ ծ Ա. Հ Ա Ր Ո Ւ Թ Յ Ո Ւ Ն Յ Ա Ն

—«... Սիրքս լեցված է արդեն, հիմա կսկսիմ լալ—...»

ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Բարի ահա՛նք, Արիստողոմ եֆենտի:

ՄԱՆՈՒԿ—Բարեւ, տիրացու:

ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՈՍ—Ծառն յեմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Շատ ուրախացա, շատ ուրախացա քեզմե աղջկը
պիտի գտնայինք, ձեռնադրութունդ յերբ պիտի ըլլա:

ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՈՍ—ամիսե մը:

ՄԱՆՈՒԿ—Ամիսն ինչ ե, գալ շաբթու ձեռնադրվե, լմնա յեր-

թա: Անունդ պիտի փոխես:

ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՆՈՍ—Այո, Ամբակում պիտի դնեմ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Շատ հարմար անուն է, ծառայեմ, տեր Ամբակում,
 նստե՛, կաղաչեմ, բարեկամս, Արխողոմ աղան...
 ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Ամենուն հայտնի:
 ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Ազգիս բարերար, ուսումնական վեհաճն...
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Յերեմիայի վաճառական, լեզվագետ...
 ԲԱՐԹՈՂԻՄԵՆՈՍ—Բարի տեսանք, Արխողոմ պեյ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Թորոս աղան ալ հոս է, չըսե՛ք:
 ԹՈՐՈՍ—Բարի տեսանք, Մանուկ աղա:
 ՄԱՆՈՒԿ—Քովս նստե՛, բարեկամս է, Արխողոմ աղան:
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Յերեմիայի վաճառական է:
 ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Ամենուն հայտնի:
 ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Ազգի բարերար, ուսումնական, լեզվագետ:
 ԹՈՐՈՍ—Յերջանիկ եմ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Աբրահամ աղա, քովս յեկուր, մինակ մի նստիր,
 բարեկամս է, Արխողոմ աղան, յերեմիայի վաճառական, լեզ-
 վագետ: (Խմիչք յեկ ուտելիք կը մատուցվի):
 ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Բաժակ մը կառաջարկեմ պատվավոր կենդանակիցնե-
 րուս, կենդանություն:
 ՄԱՆՈՒԿ—Ատամ, պատվավորությունը ստակով կըլլա, անանկ
 չե՛, աղաներ:
 ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Անանկ է, խմենք Արխողոմ աղայի կենդանու-
 թյանը:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—Շնորհակալ եմ:
 ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Աղաներ, յերկրորդ բաժակը խմենք մեր ազգասեր
 Մանուկ աղայի կենդանությանը, Մանուկ աղան պատվա-
 վոր մարդ է և ավելի պատվավոր կրնա ըլլալ յեթե ցան-
 կանք, վասնզի մեզմե յե կախմած:
 ՍՏԵՓԱՆՈՍ—Ի՞նչ ըսել կուզես:
 ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Փոխենք սա մեր թաղին թաղականությունը և
 տեղը մեր ծանոթներն դնենք:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—Ե՛, շատ աղեկ, բայց ի՞նչ հանցանք պիտի գտնաք
 զայն տապալելու համար:
 ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Արխողոմ աղա, նախ և առաջ տապալելու վրա
 խորհինք, վերջը հանցանք մը կը գտնենք հարկավ... հան-
 ցանքներու սով չե՛, փառք աստծո:
 ՎԱՐԺԱՊԵՏ—Աղաներ, վար առնենք սա թաղին թաղականու-

թյունը և մեր Մանուկ աղային ընտրենք, ան ալ մեր ազգն
 է, թող քանի մը վոսկի ալ ան վաստկի, ի՞նչ կըսեք, աղաներ:
 Կը խոստանա՞ք ուրեմն ձեր քվեն Մանուկ աղային տալու:
 ՏԻՄՈԹԵՆՈՍ—Կխոստանանք...
 ՄԱՆՈՒԿ—Յերախտապարտ եմ: Աղաներ, կաղաչեմ, անուշ ըրեք,
 խմեցեք, չենե Արխողոմ աղան ալ, չես ալ, պիտի վերա-
 վորվինք:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—(Կողմ) ասոնք զիս քթես բռնած կողոպտել կուզեն,
 շատ աղեկ, աֆերիմ Մանուկ աղա, աֆերիմ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Գործս շտկվեց, Արխողոմ աղա, թաղական պիտի ըլ-
 լամ քուկին սալացեղ:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—Ի՞նչ ըսել կուզես:
 ՄԱՆՈՒԿ—Ըսել կուզեմ, սա ընթերթին արժեքը վճարելու համար
 հինգ վոսկի տուր ինձի, մեկ, յերկու, յերեք չորս որն կը
 վերադարձնեմ:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—Ե՛, թողություն ըրեք, յես պիտի յերթամ: (Վաճի-
 կելնե):
 ՄԱՆՈՒԿ—Ինչո՞ւ կշտապիր, Արխողոմ աղա, քիչ մ'ալ զվարճա-
 ցեք:
 ԲՈՂՈՐԸ—Հարկավ, նստեցեք:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—Ձե՛, պիտի յերթամ: Վորքան պիտի վճարեմ:
 ՆԻԿՈՂԱԿԻ—Հինգ վոսկի:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—Յես այդչափ բան չկերա:
 ՆԻԿՈՂԱԿԻ—Դուք չկերաք, բայց ձեր հյուրերը կերան:
 ՄԱՆՈՒԿ—(Գաղսնի Արխողոմին) Յեթե մերժելու ըլլաք այն ատեն
 ամբողջ քաղաքը պիտի բամբասե զձեզ ըսելով, թե անքա-
 ղաքավարի մարդ է, թե ստակ չունի, թող վոր չես ալ կը
 զրկվիմ սա թաղականութենեն:
 ԱԲԻՍՈՂՈՍ—Ա՛ռ քեզ սա հինգ վոսկին, հաշիվը կըմաքրենք վեր-
 ջը: Նիկոլակի, թող սեղանը ճոխըլլա:
 ԲՈՂՈՐԸ—Արխողոմ աղան վողջ ըլլա:

ՎԱՐԱԳՈՒՅԻ

ԳՈՐԾՈՂՈՒԹՅՈՒՆ ՅԵՐՐՈՐԴ

ՊԱՏԿԵՐ ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ

Մանուկ աղայի տունը

Բեմի վրա յե Շողակաբը, Աբխազումը յեվ Մանուկ աղան. զբաղված են իրերը կապկալելով:

ՄԱՆՈՒԿ—Աբխազում աղա, իրերը կապվածվեն, բեռնակիրներուն կսպասենք: (Շողակաբին) Մա ծախուց մատչանն ինձի տուր, նայինք:

ՇՈՂԱԿԱԲ—Մանուկ աղա, ըսածիս պես հաշվե, դրամի շատ պեաք ունինք, առաջվանը չե, հիմա յես թաղականի կին եմ, յես ալ իմ պահանջներս ունիմ, հասկցամր... քուզում:

ՄԱՆՈՒԿ—Դուռն գործիդ նայե: (Մանուկը հաշվելով կըզբաղվի):

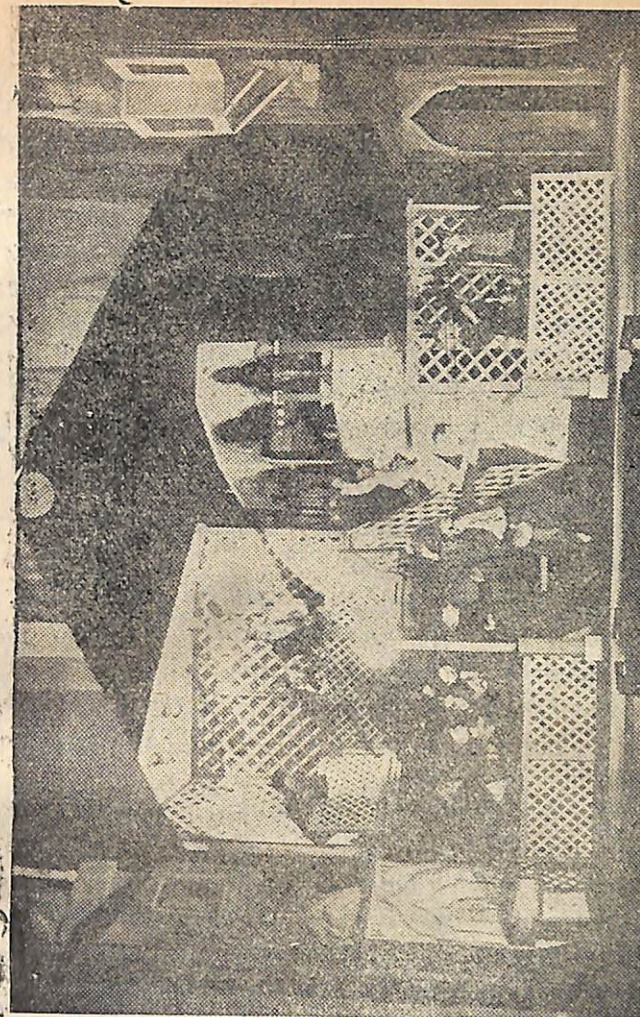
Դուռը կը զարնեն, Շողակաբը դուռս կելնե:

ՇՈՂԱԿԱԲ—(Ներս մտնելով լրագիրը ձեռքին) Աբխազում աղա, մեծապատիվ եֆենտին հատկապես բարեվ զրկած ե ձեզի: (Լրագիրը կըմեկնեն Աբխազումին):

ԱԲԽՍՈՂՈՄ—Տուր նայինք: (Կսկսի կարդալ) «Այսոր կառավարու-թյունը Գաջն Վարդան Մամիկոնյանի պատկերները ժողովել տվավ հայ զբաղմունքներին, կըսվի թե զանոնք հրացանի պիտի բռնեն», Մանուկ աղա, սա պատկերը վար բեր: (Վարդան Մամիկոնյանի պատկերը վար կառնեն):

ՄԱՆՈՒԿ—Կնիկ, զգուշ ըլլալու յե, սա պատկերը սնտուկը դը-նելու յե:

ԱԲԽՍՈՂՈՄ—Աս ի՞նչ աղվոր քաղաք ե յեղեր Պոլիսը, ինչ վոր ընես կամ ընել ուզենաս թերթերուն մեջ կը տեսնիս, ա-հա (կը կարդա). «Տրապիզոնն քաղաքս յեկած Աբխազում եֆենտին այսոր տեղափոխվեցավ իր նոր բնակարանը, Վոս-փորի ափունքին Մահմուդ պեյի նախկին ափարթմանը, Ա-բխազում աղան այդ տունը գնելը ե հազար լիրա կանխիկ վճարով, մեկ հալստի չե, վոր Աբխազում աղան կը փնտրե նաե խոշոր ե հարմար շենքեր. քաղաքիս մեջ նոր վաճառատուներ բանալու համար: (Դուռը կը զարնեն, Շողակաբը

IV պատկեր
Մանուկ

դուռս կելնե): Յուրաքանչյուր աղբայինի պարտքն ե հետ այսու իրերը գնել Աբխազում աղայի վաճառատուներն:

ՄԱՆՈՒԿ—Շատ աղեկ են գրեր:

ՇՈՂԱԿԱԲ—(Ներս մտնելով ծառաներ կը հանձնեն) Աբխազում աղա, մեծապատիվ եֆենտին հատկապես բարեվ զրկած ե ձեզի: Դուռը կը զարնեն, Շողակաբը դուռս կելնե:

ԱԲԽՍՈՂՈՄ—Այսքան նամակները յես ի՞նչպես կարդամ:

ՄԱՆՈՒԿ—Կշտանալով կը կարգանս:

ՇՈՂԱԿԱԹ—(Նետ մտնելով) Արիսողոմ աղա, մեծապատիվ եֆենտին հատկապես բարեւ զրկած ե ձեզի: (Կապոց մը գրեթէ կը հանձնեն):

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—«Ձիթենի» Ձիթենի, ավելի աղեկ չե՞ր ըլլար յեթոյ ալիւսի ձիթենիի տեղ ոխա մը ձիթապտուղ ուղարկելին ինձի, ինչ պիտի ընեմ, ալ ասկից վերջը բերող ըլլա մի ընդունիր, ըսե Արիսողոմ աղան հոս չե և ճամբե:

ՄԱՆՈՒԿ—Արիսողոմ աղա, այս գրութիւնը կարդամ մտիկ ըրե:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ինչ ե, կարդա նայիմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ամսուրս տասներկուսին Արիսողոմ աղային հյուրընկալելու և անոր բոլոր պահանջներուն գոհացում տալու համար կը խնդրեմ յեռեսուն վոսկի:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Վոչ թե յեռեսուն, այլ հիսուն:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Այդ ինչ ըսել ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Կը վախճան կոր ինձի հիսուն վոսկի տալե, արդեն այնքան գումար մը պահանջող եմ յես քեզմե, ձեզի համար այնքան ծախքեր ըրած եմ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Այնքան ծախքեր, ինչ ծախքեր են անոնք...

ՄԱՆՈՒԿ—Մեկիկ-մեկիկ գրած ունիմ, տիկինն ալ գիտե, բայց թողունք այդ խնդիրը:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Վոչ, չթողունք այս խնդիրը, հիսուն վոսկի... քանի որ յեղավ վոր...

ՄԱՆՈՒԿ—Տհւր կըսեմ կոր նե, հարկավ բան մը գիտեմ կոր, տեր վողորմյա, պիտի առնեմ, չպիտի փախչիմ ա:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Չպիտի փախչիս, բայց...

ՄԱՆՈՒԿ—Մեկու մը պարտք ունեյի, այսոր յեկավ նեղը խոթեց զիս և յեթե այդ գումարը չվճարեմ ասիկա ինձի համար ամոթ ե, քեզի համար ալ պատվաբեր բան մը չե, տուր սա հիսուն վոսկին հաշիվը կը կարգադրենք վերջը, աղջիկ գտնամ նե՝ միջնորդչեք չպիտի ուզեմ յես քեզմե, տուր սա հիսուն վոսկին:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ձեր քիպարութեանը չեյի ձգեր, վոր հիսուն վոսկիին խոսքն ընեք:

ՄԱՆՈՒԿ—Յես տակաւին շատ պետք կուգամ ձեզի, Արիսողոմ աղա, յերեսփոխան ընտրվելու ճամբաները պիտի ցուցնեմ, բռնած գործերուդ կոգնեմ, յես ալ թաղական եմ, թաղին կալված-

ները ծախելու ըլլամ նե՝ աժան գնով ձեզի կհաջողցնեմ, ահւր սա հիսուն վոսկին:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Շատ աղեկ, հիմա հասկցա, թե ինչու համար կուտամ սա հիսուն վոսկին, առաջուց ըսելու եյիր ատոնք, հրամեցեք, Մանուկ աղա: (Վոսկիները տալով):

ՄԱՆՈՒԿ—Շնորհակալութեամբ, Արիսողոմ աղա, հույս ունիմ բարութեանդ տակին պատվով դուրս յեջնել, ե, մինչև վոր բեռնակիրները գան, մենք կրնանք կիսատ թողած պատմութեան շարունակել:

Դուրս կըգանեն

ՇՈՂԱԿԱԹ—(Նետ կուգա) Բեռնակիրները յեկան, Արիսողոմ աղա:

ՄԱՆՈՒԿ—Ն՝ թող քիչ մը սպասեն, չպիտի փախչինք յա:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ձե, թող ներս գան, Մանուկ աղա, այդ խոսակցութեանը վերջն ալ կընես, չպիտի փախչիմ յա:

ՄԱՆՈՒԿ—Թող այդպես ըլլա, վաղը քեզի կուգամ և կը զրուցենք...

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մտեք: Արիսողոմ աղային սնտուկներն ու անկողինը վար բերեք: (Բեռնակիրները կը բարձրանան): Լեռնէն յեկաք դուք:

2-րդ ԲԵՌՆԱԿ.—Վոչ, մեծ փողոցն յեկանք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Գիտեմ վոր մեծ փողոցն յեկաք, այդ վոտքի մաններով վեր կելնվի, տեսեք ինչ ըրիք տախտակներս, յես հիմա սրբեցի գանոնք և հոգիս բերանս յեկավ:

1-ին ԲԵՌՆԱԿ.—Ինչ ընենք, ուրիշ վոտքի աման չունինք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ինչո՞ւ կայներ յերեսս կընայեք, չհանեք դրվոնք:

3-րդ ԲԵՌՆԱԿ.—Մի պոռար, տիկին, մի պոռար, կըհանենք: (Վոսկիները կը հանեն):

ՇՈՂԱԿԱԹ—Այդ վոտքերով պիտի յեկենք:

1-ին ԲԵՌՆԱԿ.—Ինչ ընենք տիկին, աղքատ մարդիկ ենք, ուրիշ վոտք չունինք, այս վոտքերով պիտի յեկենք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Վա՛ր իջեք, չեմ ուզեր, յես կբերեմ:

2-րդ ԲԵՌՆԱԿ.—Ատանկ ավելի աղեկ կըլլա: (Շողակապը յեկ Մանուկ աղան իրերը վաճ կը բեռնեն, մեակները տակիկով դուրս կելնեն):

ՇՈՂԱԿԱԹ—Վայ, Արիսողոմ աղա, վայ, պիտի յերթաս յեղեր մեր քովն, ով կպապսեր, իրոք մեծ վիշտ մը բացեք սրտիս մեջ, ինչպէս մտնամ այն սենյակը և ձեզի հոն չտեսնիմ, ախ,

քուզում Աբխազում աղա, չըլլար վոր միշտ մեզի կենայիր և մեզի ալ քու ներկայութեամբդ ուրախացնէիր: Վայ, Աբխազում աղա, վայ, հիմա սեփական պալատիդ մեջ պիտի ապրիս ու մեզի մոռնաս, վայ, Աբխազում աղա, վայ...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մնաք բարեւ, տիկին, մնաք բարեւ, Մանուկ աղա, շատ շնորհակալ եմ ձեր մարդասիրութենէն, ձեր հյուրասիրութենէն:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Վայ, Աբխազում աղա, վաղը աղվորիկ աղջիկ՝ մը գլուխաւդ պես՝ իմ անունս բոլորովին պիտի մոռնաս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Անհոգ յեղեք, տիկին:

ՄԱՆՈՒԿ—Աբխազում աղան անանկ մարդ չէ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Աբխազում աղան հպարտ չէ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մտուկներս...

ՄԱՆՈՒԿ—Աբխազում աղան վեհանձն չէ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Բեռնա...

ՇՈՂԱԿԱԹ—Աղնիվ սիրտ մը ունի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—...կիրներս...

ՄԱՆՈՒԿ—Մեզի չպիտի մոռնաս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մտուկներս առին տարին: (Կրկնապէս):

ՇՈՂԱԿԱԹ—Վայ, Աբխազում աղա, վայ...

Վ. Ա. ՐԱԳՈՒՅՐ

ՊԱՏԿԵՐ ՎԵՑԵՐՈՐԴ

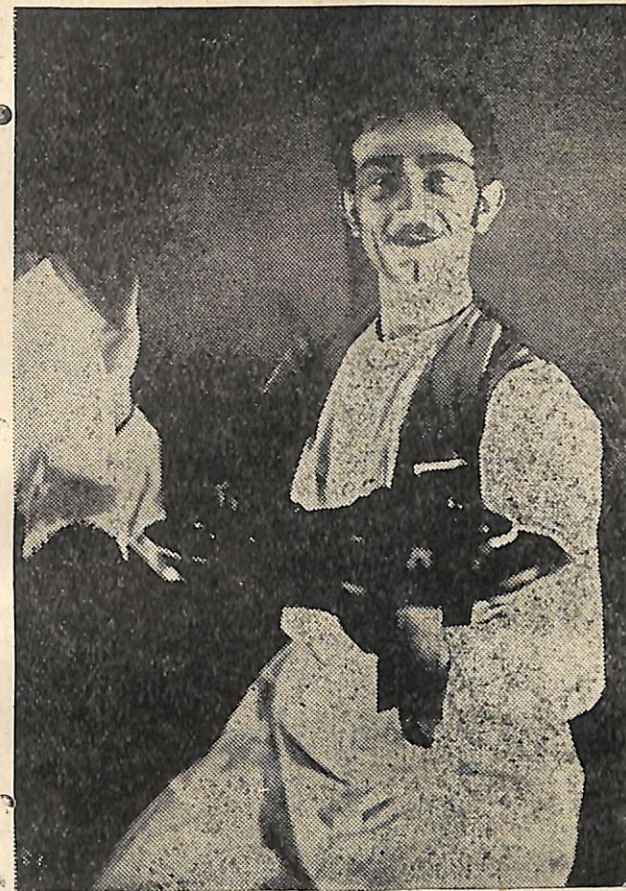
Աբխազում աղայի տունը

Մեծ սենյակ, պատերը հայելիապէս, մեծ պատուհանը կը ցնայէ վառ-
փռի վրա, բեմի վրա յեն Աբխազումն ու յերկու ծառաները:

ՆԿԱՐԻՉ—(Նետա կը քննէ քանի մը անձանցներու հետ): Բարեւ, վսեմափայլ տեր, նստեցեք, Աբխազում աղա, կաղաչեմ, չվայելէր, վոր վտարի յելնէք: Արդարեւ մեր պարտքն էր անմիջապէս գալ և ձեր գալուստը շնորհավորել, բայց ուշ իմացանք ձեր գալը, ասոր համար հատկապէս ձեր ներողամտութիւնը կը խնդրենք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այսօր գալով պակասութիւն մը ըրած չեք ըլլար, վոր ներողութիւն կը խնդրէք:

ՆԿԱՐԻՉ—Ձեր քաղաքավարութիւնն է, վոր այդպէս խոսիլ կուտա՞նք ձեզի, բայց մենք մեր պակասութիւնը միշտ կը ճանչնանք: Արդարեւ մեծ պակասութիւն մ'եր մեր ըրածը, ձեզի պէս յերեւելի մարդ մը մայրաքաղաքս գա և նկարիչ

Ն Ի Կ Ո Ւ Կ Ի Ց. Ն Ի ՎՈՂՈՍՅԱՆ

«...Այլ ա-թենիդդեն սիմսի ձրգմըզ, քագե, բագե քալուրմուսում...»

մը անմիջապէս բարի յեկաքի չերթա, պակասութիւններու պակասութիւնը, վոր և վոչ մեկ կերպով մը կընա պակասութիւն ըլլալն դարձար:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամենեւին պակասութիւն մը չէ, յեթե բնավ չը գայիք դարձյալ պակասութիւն մը չեր համարվիր ինձի համար:

ՆԿԱՐԻՉ—Շատ վեհանձն եք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամենեւին վեհանձն չեմ: (Բարձրաձայն) Ձույդ-

զույգ կընդունիմ: (Մառանքը դուրս կառաջնորդեն մնացյալ-
ներուն, կմնան նկարիչն ու բժիշկը):

Բժիշկ—Ծառադ վեց տարի Յեվրոպա մնացած եւ եւ բժշկություն
սորված եւ:

ՆԿԱՐԻՉ—Թող այնպես ըլլա...

Բժիշկ—Ծառադ վեց տարի...

ՆԿԱՐԻՉ—Ատոր համար հիմա...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մեկ-մեկ կընդունիմ: (Նկարիչը մեկ կողմը կը
հեռանայ):

Բժիշկ—Ծառադ վեց տարի Յեվրոպա մնացած եւ եւ բժշկու-
թյուն սորված:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղեկ արվեստ:

Բժիշկ—Յերկու տարի յե հոս կըգտնվիմ եւ մինչեւ այստեղ հաղիվ
չորս հիվանդ նայած եմ, հասկցիր թե ինչպես կը քաջա-
լերվին հոս բժիշկները:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ցավալի բան, հոս տեղացիները հիվանդ ըլլալու
սովորութիւնն չունին:

Բժիշկ—Ունին, բայց հոս հիվանդները ազգային զգացում չու-
նին, Հայաստանի վրա գաղափար չունին:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ի՞նչ կըսեք:

Բժիշկ—Այո, յերբ հայ մը հիվանդ ըլլա, ոտար ազգի բժիշկ կը
բերեն յուր տունը, առանց գիտնալու, թե հայու ցավն
հայր միայն կընա բժշկել: Առանց համոզվելու, թե ոտարը
չի կրնար հայու ցավին դարման ըլլալ: Վստ, ոտարսիրու-
թյուն... ոտարսիրութիւն, յերբ պիտի յերթան մեր քո-
վեն:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ոտարսիրութիւնը աղեկ բան չէ:

ՆԿԱՐԻՉ—Թող այդպես ըլլա. ատոր համար հիմա վիճաբանու-
թյան մասնելու հարկ չեմ տեսներ, միայն ինքզինքս ձեր
տրամադրութեան տակ կը գնեմ եւ ձեր հրամաններուն կըս-
տասեմ, յեթե կուզեք հոս քաշել տվեք, յեթե կը փա-
փազիք մեր արհեստանոցը պատվել՝ հաճեցեք եւ հոն քա-
շենք, ինձի համար միևնույն բանն է. դուք ինչպես վոր
կախորժիք, այնպես ընելու պատրաստ եմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ինչ պիտի քաշել տաք, իմ աղաւանքս աղեկ են:

ՆԿԱՐԻՉ—Գիտեմ վոր ձեր աղաւանքը աղեկ են, ինչպես նայել
դուք ալ աղեկ եք, յես կը փափագիմ ձեր դիմանկար պատ-
կերը քաշել:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յես մինչեւ հիմա պատկերս բնավ քաշել տված

չունիմ եւ քաշել տալու հարկ մ'ալ չեմ տեսներ, վասնզի
ամեն ուր հայելի կը նայիմ եւ ինքզինքս կը տեսնեմ:

ՆԿԱՐԻՉ—Յեթե ձեր պատկերը մեկու մը դրկել ուզեք հայելին
կրնաք դրկել, Արիստոյոմ աղա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Հայելին ինչո՞ւ դրկեմ, յես կըրթամ:

Բժիշկ—Արիստոյոմ աղա, այն ազգը, վոր ազգասեր չունի յուր
մեջ, ազգ չէ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շիտակ է:

ՆԿԱՐԻՉ—Բայց յես մինչեւ վոր ձեր...

Բժիշկ—Յե՛վ վոխաղարձարար, այն ազգասերն ալ վոր ազգ
չունի, ազգասեր չէ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Անանկ է:

ՆԿԱՐԻՉ—Ուստի, մինչեւ վոր յես ձեր պատկերը չհանեմ, չեմ
կրնար հանդիստ ըլլալ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Կեցիր, ջանում:

Բժիշկ—Ո՞ւր ե թե, Արիստոյոմ աղա, բժիշկ ըլլալուս տեղ հի-
վանդ ըլլայի եւ մեռնեյի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մեկ-մեկ կընդունիմ: (Բժիշկը մեկ կողմ կըհեռանայ):

ՆԿԱՐԻՉ—Ինձի համար պատիկութիւնն մ'ե ձեր պատկեր չհա-
նել. թող վոր ձեզի համար ալ այնպես է:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ինչո՞ւ:

ՆԿԱՐԻՉ—Լսված բան է, վոր ձեզի պես յերեվելի մարդ մը Պո-
լիս գա եւ պատկերը նկարել չտա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ինչ կըլլա:

ՆԿԱՐԻՉ—Բան մը չըլլար, բայց...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Բայց ի՞նչ, ազարակներս կառնեն ձեռքես:

ՆԿԱՐԻՉ—Ամենեվին:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վաճառատուններս պիտի փակեն:

ՆԿԱՐԻՉ—Բնավ յերբեք... բայց արար աշխարհ ձեր վրա պիտի
խնդացնեք, մեծ ամոթ է:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մեծ ամոթ:

ՆԿԱՐԻՉ—Այո, մեծ ամոթ է, անվարտիք պատվիլն այնքան ա-
մոթ չէ, վորչափ իրեն պատկերն չունենալը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Լրագիրները պիտի գրեն, վոր Արիստոյոմ աղան
յուր պատկերը քաշել տված է:

ՆԿԱՐԻՉ—Լրագիրներու վերաբերյալ ինչի՞նք մը չէ աս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ըսել է թե յեկեղեցիներուն մեջ ծանուցում ալ
չպիտի ըլլա:

ՆԿԱՐԻԶ—Ծանուցումի ի՞նչ հարկ կա, Արխողոմ աղա, կը ծաղ-
րէք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ծաղրէ՛ր, ատոր շատ դեմ չես... ի՞նչ իրավունք ու-
նիմ ուրիշ մը ծաղրելու:

ՆԿԱՐԻԶ—Մի բարկանաք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձե, կը բարկանամ, չես բնավորութիւն մը ունիմ,
վոր ամեն բան շիտակ կուզեմ:

ԲԺԻՇԿ—Ճշմարիտ աստված, ուխտ ըրած եմ, վոր՝ յեթե որ մը
յերեվելի ազգայիններեն հիվանդ մը նայիմ, անոր անունը
լրագրներուն մեջ պիտի բարձրացունեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղեկ յեղավ, վոր այսոր հոս յեկաք, վասնզի քա-
նի մը որե ի վեր վրաս գեշութիւն մը կզգամ:

ԲԺԻՇԿ—Ի՞նչ կզգաք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Գեշութիւն մը կըզգամ:

ԲԺԻՇԿ—Վճր կողմդ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ամեն կողմս:

ԲԺԻՇԿ—Ախորժակդ ինչպէս է:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղեկ է:

ԲԺԻՇԿ—Կերածդ շուտ կը մարսե՞ս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շուտ կը մարսեմ:

ԲԺԻՇԿ—Գիշերները հանգիստ կքնանա՞ս:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Շատ հանգիստ, բայց վրաս գեշութիւն մը կզգամ:

Գրելիքդ չմոռնա՞ս: (Վոսկի՛ն տալով):

ԲԺԻՇԿ—Ա՛... հասկցա՛, անհոգ յեղիք, լրագրին մեջ պիտի գե-
տեղեմ ձեր անունը: Մնաք բարեւ, տեր, շնորհակալ եմ ձեզ-
մե, Արխողոմ աղա: (Դուրս կերթա):

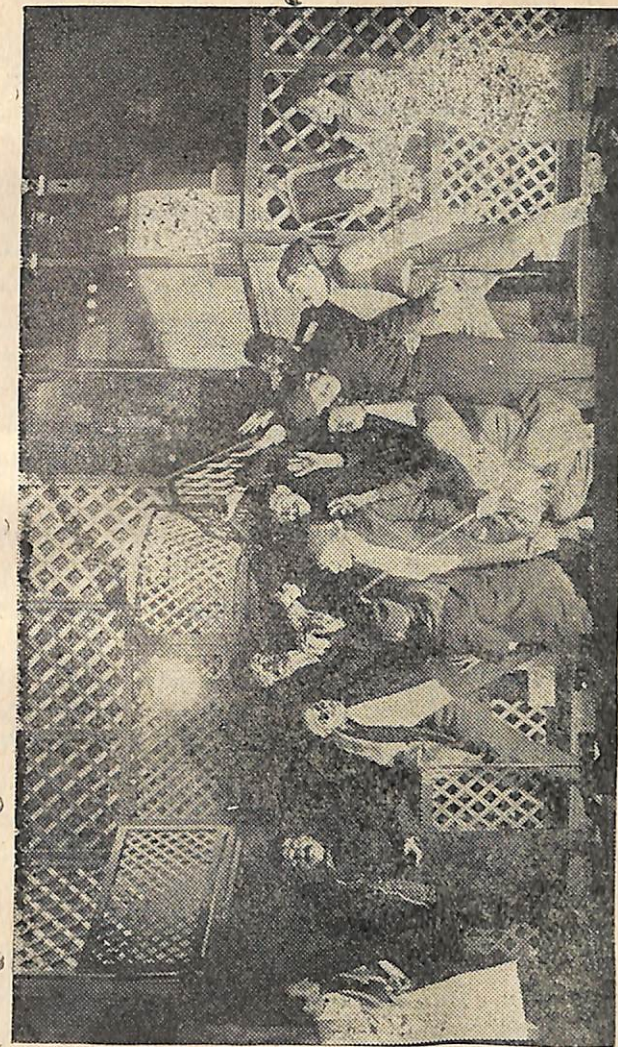
ՆԿԱՐԻԶ—Շատ տղեկ, ի՞նչ դիրքով հանել կուզեք ձեր պատկերը:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Միտք չունիմ պատկերս քաշել տալու, վասնզի
անողուտ բան մը կերելա ինձի:

ՆԿԱՐԻԶ—Ի՞նչ կըսեք, ասկից ավելի ոգտակար ի՞նչ կա, յեթե
կարգված եք ձեր ամուսնունցն կղրկեք, վոր ձեր բացակայու-
թյան ատեն անոր վրա նայելով՝ կարոտ տունե, յեթե ա-
մուսնացած չէք, շատ աղջիկներ ձեր պատկերը կտեսնեն
և ձեր ով ըլլալը կը հասկնան, վորով ընկերութիւններու
մեջ ձեր անունը կը խոսվի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Աղջիկները ի՞նչպէս և ո՞ւր պիտի տեսնեն իմ պատ-
կերս...

ՆԿԱՐԻԶ—Ձե՛ վոր ձեր պատկերը պատկերահանդեսին մեջ պիտի
կախեմ և բոլոր հետաքրքրվողներուն պիտի ցուցունեմ:

Մանկեր
Ս ր ց ա ր ա ն

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ցուցունելով ի՞նչ պիտի ըլլա՛:

ՆԿԱՐԻԶ—Ի՞նչ կուզեք վոր ըլլա, միշտ կը հիշվիք...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յեթե չը հիշվիմ, ինչ կը կորսնցունեմ, հոգս եր-
թիմն, թե պիտի հիշեն, կուզեն հիշեն, կուզեն չը հիշեն,
յես անանկ դատարկ բաներու ստակ չեմ տար և քու խոս-
քերուդ ալ չեմ հավատար:

ՆԿԱՐԻԶ—Ասիկա պղտիկ ենսյութ մ'ե:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ենայուլթն ուլ Է:
 ՆԿԱՐԻԶ—Ենայուլթ, հը, ինձի ենայուլթ. շատ աղեկ, բայց գիտ-
 ցեք, վոր արտիպտ մը վերավորեցիք ծանրապես:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Յէս վերավորեցի:
 ՆԿԱՐԻԶ—Այո, դուք:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Գնա վոստիկանուլթյանը իմաց տուր, պարապ
 խոսքեր մտիկ ընելու ժամանակ չունիմ:
 ՆԿԱՐԻԶ—Տէր, կը խնդրեմ, վոր ձեր խոսքերը նախ ձեր ուղե-
 դին հանդիպին և հետո ձեր բերանեն յեկնեն:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Յես կուլի մեջ չեմ մտնիր և պարապ տեղը ստակ
 չեմ տար, դուքս չեմ սրկէ:
 ՆԿԱՐԻԶ—Դարձյալ ենայուլթ, ենայուլթ, ինձի ենայուլթ, վնաս
 չունի, բայց յես մինչև վոր ձեր կենդանագիր պատկերը
 չը քաշեմ, չեմ կրնար հանգիստ ըլլալ: (Աբխաղով աղաք
 վոսկի մը կուտա ցկարիչին յեմ դուքս կերավիրե): Յտեսու-
 թյուն վսեմափալ տեր, կընդունիմ վորպես կանխավճար:
 Մնաք բարով, տեր... (դուքս կերա):
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Այս չափ ալ աներես մարդ, սոս չափ ալ աներես
 մարդ...
 ՄԱՆՈՒԿ—(կըմսեն) Բարկացած կերելիք, Աբխաղով աղա, վորո՞ւ
 վրա չեք բարկացած:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ենայուլթ, ենայուլթ վոսկի տուր—պատկերս պիտի
 քաշե չեղեր:
 ՄԱՆՈՒԿ—Ե՛, ինչպէս վորոշեցիք նայինք, պատկերը կես մեջքին
 պիտի քաշվիք, թե վոտքի վրա:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Վոչ կես մեջքեն և վոչ ալ վոտքի վրա:
 ՄԱՆՈՒԿ—Աթոռի մը վրա նստած պիտի քաշվիք:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Պառկած պիտի հանվիք:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Գովընդի:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Կանգնած:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Վոչ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Ինչպէս վորոշեցիք ուրեմն:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Վորոշեցինք, վոր մեր պատկերը ընավ քաշել չը-
 տանք:
 ՄԱՆՈՒԿ—Աս չըլար, ատիկա մեծ պղտիկուլթյուն Է, Աբխաղով

աղա, հիմա պղտիկներեն բռնե մինչև մեծերը գնա, ամե-
 նըն ալ տարին քանի մը անգամ պատկերներն քաշել կուտան,
 լերկու ածառ տղաներն անգամ իրենցն ունին, միայն ի-
 րենց մորը արգանդին մեջ գտնվողները չունին իրենց պատ-
 կերը, յեթե անոր ալ դուրին մեկ ճամբան գտնեն տնոնցն
 ալ պիտի հանեն և յեթե դուն ալ չունենաս՝ քու վրադ
 աղեկ աչքով չեն նայիր, բոլոր մեծ մարդերն ասոնք ու-
 նին:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Մեծ մարդերն ունին, աղեկ գիտեմ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Այո, ունին:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Պղտիկներն ալ ունին, ըսիր հապա:
 ՄԱՆՈՒԿ—Պղտիկներն ուրիշ—անոնք լուսանկար պատկեր կը
 քաշեն փոքրիկ չափով, իսկ մեծերը խոշոր յուղաներկ—ա-
 հա, այս պես (ցույց կուտա կախած ցկար մը):
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Սա սեմ աչքերով սեմ ինքովիներով մարդն ուլ Է:
 ՄԱՆՈՒԿ—Ո՛, ազգային ջոջ կհորջորջվի, Կարապետ Պեյ Յերամ-
 յանն Է, մզկիթ մը շինել տված Է:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ի՞նչ:
 ՄԱՆՈՒԿ—Մզկիթ մը շինել տված Է:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ե՛, ինչո՞ւ իմ պատկերս ալ չեն կախեր, յես ալ
 հոս գալուս պես մեկենաս ցեղա գիրքի մը, հիմանդ ատենս-
 հայ ըծիշ կանչեցի վրաս, թերթի մը բաժանորդագրվեցա,
 խոստացա դպրոցի մը տարուց ծախքը հոգալ, ասոնք ալ
 պղտիկ գործեր չեն յա:
 ՄԱՆՈՒԿ—Հոգ մի ընեք, Աբխաղով աղա, ձերին ալ կը կախեն,
 ստակի խնդիր Է, բարեկամս: Ձեր պատկերն ալ կը կախվի
 և կանախանաք սերնդե սերունդ:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Հասկցա, ինչպէս հանել տալու յեմ ուրեմն պատ-
 կերս:
 ՄԱՆՈՒԿ—Թիկնաթոռի մը վրա նստած:
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Կուզեցի վոր սպասավորներս լերկուքն ալ չախելով
 դիմացես վնտելի, և անոնք ալ գլուխին ծռած դուքս լե-
 նեյին... վերջապես ասանկ բաներ չի՞ կրնար ըլլալ... կամ
 թե մեկը ծեծեյի...
 ՄԱՆՈՒԿ—Ադոնց վրա վաղը խորհինք, մենք հիմա սկսինք մեր
 յերեկվա պատմությունը, վոր կիսատ մնաց, Մեղքոն ա-
 դան զիս տեսնելուն պես մոտեցավ ինձի և...
 ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Նարկիլեյով ավելի փառավոր չըլլար:

ՄԱՆՈՒԿ—Մոտեցավ ինձի և ձեռքս բռնելով լսավ. չեթե այսօր չաշխատինք, դուքն թաղական չպիտի ընտրվիս:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Սանկ տասը կանգուն յերկարությամբ մարբուճ մը...

ՄԱՆՈՒԿ—Իրավունք ունիք, մարբուճ մը շատ աղեկ կերելա պատկերին մեջ, բայց և տյնպես մաքուր և շիտակ ըլլալու յե, թաղական ընտրվող մարդը:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Դուք աղէկ կը ճանչնաք:

ՄԱՆՈՒԿ—Իմ ճանչնալս մինակ ոգուտ չընեք, քվեարկությամբ կընտրվի:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Քվեարկութե մամբ:

ՄԱՆՈՒԿ—Այո, ըստ սահմանադրութեան, քվեարկութե յունը կընտրե:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ինչ կըսեք, թաղեցին քվե պիտի տա հիմա աղեկ մարբուճ մը ընտրելու համար:

ՄԱՆՈՒԿ—Թաղականի վրա չեք մեր խոսքը:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Թաղականն ուսկից հանեցիր, մարբուճի վրա յեր մեր խոսքը...

Մառայի առաջնորդութեամբ ներս կ'մտնէ Տ. Շուշանը:

ՇՈՒՇԱՆ—Յեթե գաղտնի խոսք մը ունիք, դուքս չեղնեմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Վսչ, թաղականի վրա կ'խոսեցինք:

ՇՈՒՇԱՆ—Գետնին տակը անցնի այն թաղականին խնդիրն ալ:

ՄԱՆՈՒԿ—Բարի յեկաք, տիկին:

ՇՈՒՇԱՆ—Բարի տեսանք, Արիսողոմ աղա, քաղաքինս ինչպէս գտաք, նայինք հալիւնեցաք:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Հալիւնեցա, շատ աղեկ է: (Կը նստի):

ՇՈՒՇԱՆ—Ո՛ւ՛ք, տանք ե, սաստիկ տաք... կնիկները երկններն բաժնելու չափ տաք... հա, հա, հա:

ՄԱՆՈՒԿ—Այս կողմերը ի՞նչ գործ ունիք, դարձեալ նշանտուճ մը կա, ի՞նչ կա: Աղջիկ մ'ալ մեր Արիսողոմ աղային չգտնան:

ՇՈՒՇԱՆ—Տիկինդ արդեն իմացուց ինձի, թե Արիսողոմ աղան կարգված չե, և յես ալ շիտակը անոր համար հոս յեկա (Մանուկ աղան անկասելի դուրս կ'երթա):

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Անանկ միտք մը ունիմ:

ՇՈՒՇԱՆ—Յեթե անանկ միտք մը ունիք, ձեզի ալ կրնանք ձեր ուղածին պես աղջիկ մը գտնել, քսան տարին ի վեր ալս գործին մեջ եմ, ամենուէն կ'ճանչնամ, հրամանքնիդ ինչպէս աղջիկ կուզեք, անգամ մը ան հասկնալու յեմ յես:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Աղվոր աղջիկ մը կուզեմ:

Վարժապետ Ա. ՌԵՏՈՒՆԻ
«...Իմ վրաս առածիմ զպարզին սնորհնությունն յեվ... ազգիս ծառայություն կընեմ...»

ՇՈՒՇԱՆ—Գիտեմ վոր աղվոր աղջիկ կուզես, ուղած աղջիկդ հարուստ ըլլալու յե:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Այո:

ՇՈՒՇԱՆ—Պարկեշտ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Հարկնվ:

ՇՈՒՇԱՆ—Տասնվեց—տասնութ տարեկան:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ճիշտ:

ՇՈՒՇԱՆ—Կարգվելը շատ անուշ բան է, քեզի հարմար աղջիկ մը գտար ամեն ոք արքայութեան մեջ ես...

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յես ալ ասոր համար է, վոր կարգվի կուղեմ:

ՇՈՒՇԱՆ—Կինդ բնավորութեանդ չհարմարեցա՞վ, ամեն ոք դժոխքի մեջ էս, կրակներու մեջ կայրիս:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յես ալ ասոր համար է, վոր կարգվելի կվախնամ:

ՇՈՒՇԱՆ—Սերը ճիշտ գինիի պէս է, Արիսողոմ աղա, կա վոր հիննալով ավելի պատվական կըլլա և կա վոր չերթալով քացախ կը դառնա: Նաչեցեք, ձեզի բան մը ըսեմ, աղաս, հրամանքնիդ հարկաւ մեծ տեղե աղջիկ կուղեք առնել, վասնզի դուք ալ մեծ մարդ եք:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Այո, մեծ տեղե կուղեմ:

ՇՈՒՇԱՆ—Իմ ձեռքիս տակ ամեն դասե աղջիկ կա, բարձր դասեն, միջին դասեն և ստորին դասեն, այս յերեք դասեն ալ ծախու ապրանք ունիմ, հրամանքնիդ ձեր քսակին հետ խորհրդակցեցեք և ինձի ըսեք՝ սա դասեն կուղեմ: Հայտնի յե, վոր բարձր դասը շատ սուղ է, միջինը նվազ սուղ և ստորինն աժան:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յես աժանը չեմ ուզեր:

ՇՈՒՇԱՆ—Շատ աղեկ, հոգ մի ընեք, ամուսնութեան արդեն ալ սոր բոլորովին առեւտուրի կարգն անցած է, աղջիկներն ալ ազնիւ մարդեն ավելի ազնիւ ստակ կը փնտրեն: Աղջիկը ձերմակ գույն ունենա, թե քիչ մը թուխ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ճերմակը կուղեմ:

ՇՈՒՇԱՆ—Աչքերը սեւ, թե կապույտ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յեկուր տես, վոր սեւն ալ կը սիրեմ՝ կապույտն ալ:

ՇՈՒՇԱՆ—Կամ մեկը պիտի ըլլա, կամ մյուսը, վասնզի չի կըրնար ըլլալ անանկ աղջիկ մը, վորուն մեկ աչքը կապույտ ըլլա, մյուսը սեւ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Կապույտ ըլլա թող:

ՇՈՒՇԱՆ—Շատ լավ, հասակը, մազերը:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յերկար, չերկար:

ՇՈՒՇԱՆ—Մեջքը:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Մեջքը բարակ ըլլա, բայց տկար չեմ սիրեր, կուղեմ վոր քալած ատենը միտերը շարժին:

ՇՈՒՇԱՆ—Կը հասկնամ, այս չափը հերիք է, ճիշտ ուղածիդ պէս աղջիկ մը կա, վոր շատ ալ պարկեշտ է և իրեն երկանը համար հոգի տալ կերեվի:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յես ալ ասանկ մեկը կուղեմ:

ՇՈՒՇԱՆ—Թերեւս վաղը քու անունդ իրեն ըսելուս պէս վրադ սեր կը կապե: Պատկերդ տուր, վոր իրեն անգամ մը ցցունեմ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Պատկերս վաղը քաշել պիտի տամ: Մեծ տեղէն է աղջիկը:

ՇՈՒՇԱՆ—Այո:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Հայրը հարձուտ է:

ՇՈՒՇԱՆ—Շատ հարուստ է, բայց հարստութեանը չի ցցուներ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Շատ խանութներ ունի:

ՇՈՒՇԱՆ—Քսանի չափ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Տո՛ւն:

ՇՈՒՇԱՆ—Քառասունի մոտ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Շատ աղեկ, վաղը չե՛ մյուս ուր յեկուր չերթանք աղջիկը տեսնալու:

ՇՈՒՇԱՆ—Գլխուս վրա, ցերեկին կուգամ և մեկտեղ կերթանք: Մնաք բարով, Արիսողոմ աղա, սիրտդ հանգիստ ընեն, յես քեզ չեմ խաբեր, ուրիշներուն պէս կրակի շապիկ հագցընողներեն չեմ, կեցիր բարով, վաղը չե՛ մյուս ուր:

Վոսկի մը առնելով Շուսանը կը մեկնի:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Քսանի չափ, քառասունի մոտի Մանուկ աղա, Մանուկ աղա, հոս յեկուր (Մանուկ կը մտնէ): Գտանք, աղվոր, պարկեշտ աղջիկ մը գտանք:

ՄԱՆՈՒԿ—Հայրը հարձուտ է:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Շատ հարուստ է, բայց հարստութեանը չցցուներ:

ՄԱՆՈՒԿ—Շատ խանութներ ունի:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Քսանի չափ:

ՄԱՆՈՒԿ—Տո՛ւն:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Քառասունի մոտ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ե՛, ուրեմն ապրանքը ձեռքե փախցնելու չե:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Այո, պետք է վոր հարսանիքը զալ շաբթու ընեմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Այո, զալ շաբթու ընելու յե, վորովհետեւ ուշանալու ըլլաք նե՛ բամբասանքի տեղի կուտաք:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ձե, քիչ մը ուշացնելու յե:

ՄԱՆՈՒԿ—Յես պիտի ըսեյի, քիչ մը ուշացնելու յե, վորովհետեւ շուտ ըլլա նե՛ ամեն մարդ կասկածի կերթա:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Բայց չե, շուտ ընեմ պիտի:

ՄԱՆՈՒԿ—Իմ միտքս ալ այդ է, շուտ ընելու յե, վորովհետեւ

ուշ ըլլա նե՝ չար լեզուները ուղածներուն պես մեկնութիւն
կուտան:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վաղը չեմ յուս
որը պիտի յերթամ աղջիկը տես-
նելու և հորը հետ խոսելու:

ՄԱՆՈՒԿ—Այո, մեկտեղ կերթանք և կը խոսինք. հա, Մեկըն
աղան զիս տեսնալուն պես...

Արիստղոմ աղան նամակ գրելով կը գրադիլ:

ԾԱՌԱ—(Ծառ մը ձեռքին կմտնէ) Մեծապատիւ եֆենտին հատ-
կապես բարեւ ըրած ե ձեզի (Արիստղոմը առանց նամակին
նայելու գրպանը կը խոփէ):

ՄԱՆՈՒԿ—Մեկըն աղան զիս տեսնելուն պես թեմիս բռնեց և
ըսավ. յեթե տուն այսօր չաշխատիս, թաղականութեան ան-
գամ չպիտի կրնաս ընտրվիլ...

ԾԱՌԱ—Մեծապատիւ եֆենտին բարեւ կընէ յեղեր: (Նամակը
կը հանձնէ Արիստղոմ աղային, վորը նույն ձեռքով գրպանը կը
խոփէ):

ՄԱՆՈՒԿ—(Բարկացած) Մեկըն աղան զիս տեսնալուն պես թե-
միս բռնեց և ըսավ, յեթե դուն այսօր...

ԾԱՌԱ—(Ներս կը մտնէ):

ՄԱՆՈՒԿ—Մեծապատիւ եֆենտին բարեւ ըրած ե դարձյալ:

ԾԱՌԱ—Վո՛ւ, բեռնակիրներեն մեկը յեկած ե և կրողչեքը կուզէ:

ՄԱՆՈՒԿ—Վաղը թող դա: (Ծառան կերքա): (Արիստղոմ աղան
դուռն կնիցն): Նայինք ինչ կը գրէ (Ծածուկ կերպով ծառը կը
բանա յեւ կսկսի կարդալ): Սիրելի հայր, փառք աստծո, վողջ
և առողջ հասա ի Պոլիս, շոգենավին մեջ շատ հանգիստ ե-
յի, պատվականապես կերա, խմեցի և պառկեցա, շատ լավ
քնեցի, վոր քեզ հոս, կըսեյի, կըսեյի չեյի ըսեր ինձի,
հոս հարուստ քաղաք ե և հարուստները կրնան ավելի հա-
րըստանալ, Տրապիզոնն այլևս նեղ կուգար ինձի, բայց
պետք ե ըսեր, վոր բավական ալ դրամ ծախսեցի, բայց հոգ
մ'ընեք փոխարենը մեկին տասը պիտի վաստկիմ, միայն
թե կարողանամ. բազմակետ: Փառավոր տուն մը գնեցի
Վոսփորի փոխ, վաղը պիտի նայիմ քանի մը վաճառատու-
ներ գործը սկսելու համար, արդեն կրնաս նալ մը բեռ-
նալ ապրանքներով և զրկել, այս կողմեն ալ յեվրոպական
ապրանքներ պիտի զրկեմ քեզի:

Ներս կուգա Արիստղոմ աղան ծառային ձեռքով:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ավագակ, խարդախ, սրիկա քեզի քանի անգամ-

Նկարիչ Հ. ԲԱԴԱԼՅԱՆ

«... Բայց յես մինչեւ վոր ձեռքդ դիմակար պատկեր չառնեմ,
Արիստղոմ աղա, չեմ կրնար հանգիստ ըլլալ»:

Ներ հրամայեցի, վոր մշակներու հետ խիստ ըլլաս, ապ-
րանքներու չորս աչքով նայիս, հրամաններս ժամանա-
կին տեղ հասցնես, քանի վոր ըսածներս չըրիր՝ յես ալ քեզի
կը վռնտեմ:

ԾԱՌԱ—Ձավակներու սիրույն համար ներե հանցանացս, այս-

չափ տարիներէ ի վեր ձեր հացը կուտեմ, ներք հանցա-
նացա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Դժուր կորսվի, խնայում մ'սլ չիմնամ...

ՄԱՆՈՒԿ—Ի՞նչ յեղով, Արիսողոմ աղա, բարկացուցի՞ն ձեզի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ինչ կուզես վոր ըլլա, գործավորներես յերեք հոգի
փախեր են և ինձի ալ վարկյան մը հանգիստ չեն թողուր,
վոր...

ՄԱՆՈՒԿ—Իրավունք ունիս. ինձի ալ չթողուցին, վոր սաղա-
մությունս ընեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Մանուկ աղա, դեռ շատ պիտի յերկարի քրտած
պատմությունդ, կը տեսնամ վոր մինչև չվերջացնես չես
կրնար հանգստանալ, և ինձի ալ հանգիստ թողուր, պատ-
մե, այս անգամ ալ պատմե և վերջացուր, բայց կաղաչեմ,
կարճ կապի:

ՄԱՆՈՒԿ—Արդեն պիտի վերջանա, Արիսողոմ աղա, վճռեղ ե-
լի հասեր, հա... Մեքոն աղան դիտ տեսնալուն պես...

ԾԱՌԱ—(Ներս մտնելով) Դերձակը յեկեր և և զգեստդ բռնվա կու-
զե ընել, Արիսողոմ աղա, ներս թողնեմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ներս թող, այո, թող Ներս գա, նոր զգեստներս
շատ ուշացան:

ԾԱՌԱ—Ներս մտնեք:

ԴԵՐՁԱԿ—(Մտնելով) Բարեւ, մեծապատիւ տեր, բռնվա կուզեմ
ընել զգեստդ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ըրե:

ՄԱՆՈՒԿ—(Բարկացած) Այս տարիքիս յեկած եմ և ասանկ բան
գլուխս յեկած չեր, թող չեն տար, վոր յերկու խոսք ընեմ,
հազիվ թե բերանս կը բանամ մեկը կուգա կըսկսի խոսիլ
և իմ խոսք բերնիս մեջ կը մնա, մնաք բարով, Արիսողոմ
աղա, վաղը կանցնիմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերթաք բարով: Մանուկ աղա, այս նամակը նե-
ղություն կրե հանձնելու յերեսիտխանական խորհրդո փոխ-
ատենապետին և պատասխանն իսկույն ինձի բեր: (Մա-
նուկ կը մեկնի նամակով): (Դերձակին) Ե', նայինք աղվոր
բան մը պիտի ըլլա թե վոչ, ապրանքը շատ ընտիր ե:

ԴԵՐՁԱԿ—Մքանչիլի ապրանք մ'ե, նմանը չկա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ուր եր թե քանի մը հազար հազ ունենայի այս
ապրանքեն:

ԴԵՐՁԱԿ—Ապրանք մը վորու գույնը չըլջեր, ապրանք մը, վոր
հազար անգամ իսկ յեթե լվացվի չփոխեր յուր գաղափարը:

ԲԺԻՇԿ Ա. Ա. ԱՅԱՆ

«... Վոն, ոտաւախութիւն... ոտաւախութիւն, յեր պիտի յերբաս
մեք փոխեն...»

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Սկզբունքի տեր ապրանք մ'ե:

ԴԵՐՁԱԿ—Յեւ հաստատ սկզբունքի տեր, վորովհետեւ բնավ չը-
պատուիր, հարյուր տարի կրնա գործածվիլ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Դե, սկսե՛նայինք: (Կսկի հանվիլ յեւ դեռ չը կա-
ված հագուստը հագնիլ) Աղեկ վերցուր չափս ու ձեւը նեղ
չեմ սիրեր, յես շատ կարեւորություն կուտամ զգեստին:

ԴԵՐՁԱԿ—Իրավունք ունիք, Արիսողոմ աղա, շատ լավ եք ըմ-

բռնե՛ր հագուստին նշանակութիւնը, հիմա կարելի է գիտուն ըլլալ առանց հագուստի, նամանավա՛ղ շքեղ հագուստի:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Հա, հա, հա, հա:

ԴԵՐՁԱԿ—Այո, այո, հագուստն մեծ դեր կը խաղա ուղեղին մեջ:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Յենթա՛ւրեք թե այսօր կը փափագի՛մ յես նա՛վապետ ըլլալ, կընամ փափագիս հասնիլ առանց նախապես ուսում առնելու նավային վարժարանի մը մեջ:

ԴԵՐՁԱԿ—Այո, շատ դժուրութեամբ:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ինչպէս:

ԴԵՐՁԱԿ—Նավապետի գլխարկ մը կը գնեք, գլուխնիդ կանցունեք, կը լմննա կերթա:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ի՛նչ կըսեք, գիտութիւնը գլխին մեջ ե և վոչ թե գլխարկին:

ԴԵՐՁԱԿ—Գլխարկին մեջ ե, գլխարկին, Արիսողոմ աղա, վոր գիտութիւնն ուսուցած ե, յես ալ աղ գիտութեան ստեղծողն եմ, իմ վարպետութեան շնորհիւ վորքան մարդիկ առաջ դացին, դուք ալ, Արիսողոմ աղա, այս հագուստը հագնելն յետքը կը տեսնեք թե վորչա՛մ պիտի առաջ յերթաք, բայց ավա՛ղ, մենք դերձակներս բաղդ չունինք, վասնզի գնահատողներ չունինք: Ախ, ախ, խնդրո մը վրա քեզի պիտի աղաչեմ, Արիսողոմ աղա:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Յեթե դրամ պիտի աղաչես՝ վորորմութիւն ընելու սկզբունքով հակառակ եմ:

ԴԵՐՁԱԿ—Վոչ, մեծապատիւ տեր, վոչ, խորհուրդ մը պիտի հարցընեմ քեզի:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Հրամայեցեք, ըսեք:

ԴԵՐՁԱԿ—Յերեսուն և հինգ վոսկի՛մ պարտք ունիմ և դայն վճարելու համար խեղճ կը կարոտիմ:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ի՛նչպէս գոյացա՛յ այդ պարտքը:

ԴԵՐՁԱԿ—Իրավ վոր յես ալ չգիտեմ, պարտքն առանց ինձի իմաց տալու գոյացեր ե:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Ավելի աղեկ, պարտք մը վորչա՛մ մեծնա այնքան կազատիլ վճարելու մոմտութեն: Կը մեծնա, կը մեծնա և վերջապես որ մ'ալ կը վախճանի... Պարտքերն ունմա՛հ չեն:

ԾԱՌԱՍ—Ներս մտեք (յեթե սիկիմներն ներս կը մտնեն, Արիսողոմ աղան վեր կը ցատկէ, սիկիմներն անոր տետնէն փոքրիկ դուռ կ'ընեն):

ԴԵՐՁԱԿ Գ. ՂԱԶԱՐՅԱՆ
«... Ախ. յեռեսուն հինգ... յեռեսուն հինգ...»

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—(Ծառային) Աղ ի՛նչ իշութիւն ե, ինչո՛ւ նախապես իմաց չավիր ինձի:

ԾԱՌԱՍ—Դուք պատվիրեցիք, վոր յեթե ձեզի խնդրողները կանայք ըլլան առանց իմացնելու ներս թողնեմ:

ԱՌԻՍՈՂՈՄ—Հոս տեղմանք շահուտե՛ (Կսկսի հագվիլ) Տեսնե՛ք ինչ կնիկներ են սըվոնք, թերեւ աղջիկ ունին կարգելու և

իմ Պոլիս գալս իմանալով հետո խոսելու յեկած են, բայց
յես մինչև վոր հասուղեմ անոր ինչ կարողության տեր
ըլլալը, մինչև վոր աղջկանը չքննեմ, խոսք չեմ տար: Շտա-
պելու պատճառ չունիմ: (Ծառալին) Ներս հրամցուր:

Տիկիները ներս կը մտնեն:

1-Կի՛ն—Բարե՛վ, Աբիսողոմ աղա:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Աստծո բարին, տիկին:

2-Կի՛ն—Բարե՛վ, Աբիսողոմ եֆենտի:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Աստծո բարին, տիկին:

3-Կի՛ն—Բարե՛վ, մուսյո Աբիսողոմ:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Աստծո բարին, տիկին: (Տիկին բառին վրա կինը
մեկ կանգուն վեր կցատկե):

1-Կի՛ն—Անիկա որիորդ ե, Աբիսողոմ աղա:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Ի՞նչ կըսեք, տիկինը որիորդ ե յեղեր, յես չեյի գի-
տեր, նստեցեք, կաղաչեմ:

ԴԵՐՁԱԿ—Ասոնք ալ ժամանակ գտան ներս գալու, ե, մնաք բա-
րով Աբիսողոմ աղա, յերկու որեն պատրաստ կըլլա:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Կեցիր, չուշանա, աղվոր ըլլա, հիսուն վոսկի յեմ
վճարեր զգեստիս կտորին, հոս յեկուր, առ քեզ յերկու վոս-
կի նվեր...

2-Կի՛ն—Ի՞նչ հարստություն:

3-Կի՛ն—Ի՞նչ վեհանձնություն:

ԴԵՐՁԱԿ—Շնորհակալ եմ, շնորհակալ եմ, քսակդ միշտ լիքն ը-
լա, մնաք բարով, Աբիսողոմ աղա:

2-Կի՛ն—Ե, ինչպէս եք, Աբիսողոմ եֆենտի, աղէկ եք:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Փառք աստծո, ձեզի տեսանք ավելի աղեկ յե-
ղանք:

1-Կի՛ն—Ինչպէս ժամանակ կանցունեք, գիշերները:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Շիտակը մինակ կանցունեմ շուտ կը պառկիմ
շատ կը հոգնիմ:

Ներս կը մտնեն ծառան սուրհ հրամցնելով:

2-Կի՛ն—Մինակ եք, հարկավ պիտի հոգնիք:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Այո, մինակ եմ դեռ, բայց քանի մը առաջարկու-
թյուններ արդեն ունիմ, վորը վոր գործիս յեկավ անոր
հետո ալ գործը կը լմնցնեմ, շիտակը ձանձրացա մինակու-
թեան:

1-Կի՛ն—Գիտեք, Աբիսողոմ եֆենտի, մեր հոս գալուն պատճառը:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Կը հասկնամ:

Շ ու լ ա մ ղ Երեսանունի Հ. ԲԱԲԱՋԱՆՅԱՆ
«Այբեր սե՞վ րլան, քե կապույս...»

2-Կի՛ն—Մարդասիրական գործ մ'ե, վոր հոս հրեց զմեզ:

3-Կի՛ն—Յե՛վ միանգամայն ազգասիրական:

1-Կի՛ն—Կը հուսանք, վոր Աբիսողոմ աղան չպիտի մերժե մեր
առաջարկությունը:

ԱԲԻՍՈՂՈՄ—Ինչո՞ւ մերժեմ, բայց մինչև վոր չիմանամ վորու
հետ գործ ունիմ, չը քննեմ, դրամագլխին հետ ծանոթա-
նամ, խոսք չեմ կրնար տալ վոր...

1-Կի՛ն—Կրնաք ծանոթանալ, Աբիսողոմ աղա, բայց հիմակու
հիմա քանի՞ վոսկի գրենք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այդ վորուն կողմեն վոր առաջարկություն կընեք
ինձի, անիկա կարողություն ունի:

3-ԿԻՆ—Յերեք հազար վոսկու դրամագլուխ ունի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերեք հազար:

3-ԿԻՆ—Այո:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ըհրմ... քանի տարեկան ե...

2-ԿԻՆ—Յերկու տարվան հաղիվ ըլլա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերկու տարեկան, զիս կը ծաղրեք կոր...

1-ԿԻՆ—Ծաղրելու ի՞նչ կա:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Այդ չափ պիտի սպասեմ, վոր մեծնաւ Լէւոն ա-
մուսնանամ հետը, ծաղր չե՞մ:

3-ԿԻՆ—Վորո՞ւ հետ պիտի ամուսնանաք, մեր ընկերության հետ
պիտի ամուսնանաք յեղեր...

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Ձեր ընկերությանը:

1-ԿԻՆ—Հապա դուք վորո՞ւ համար կը խոսեցիք:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Հարսնացուի համար չի՞րք խոսեր, յես այդպես
կարծեցի, վորովհետեւ խնամախոսներու կսպասեմ:

3-ԿԻՆ—Թողություն կընեք, մենք բարեգործական ընկերության
մը կողմէ դրամ հավաքելու յեւթ ենք: Վաղը գիշեր պա-
րահանդես մը պիտի արվի հողուտ դավառի մէջ հայ սով-
յալներուն և ձեզի պարահանդեսի տոմսակ ենք բերեր:

1-ԿԻՆ—Այո, տվեք տասը հոտ Արիսողոմ աղային:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Տասը հոտ, կը ծաղրեք կոր զիս...

3-ԿԻՆ—Շատ աղեկ, առեք հինգ տոմսակ և տվեք սա հինգ վոս-
կին:

Արիսողոմը հինգ վոսկին կրկնաբար յովկառնե՞տոմսակը:

1-ԿԻՆ—Շնորհակալ ենք, մնաք բարով, Արիսողոմ աղա:

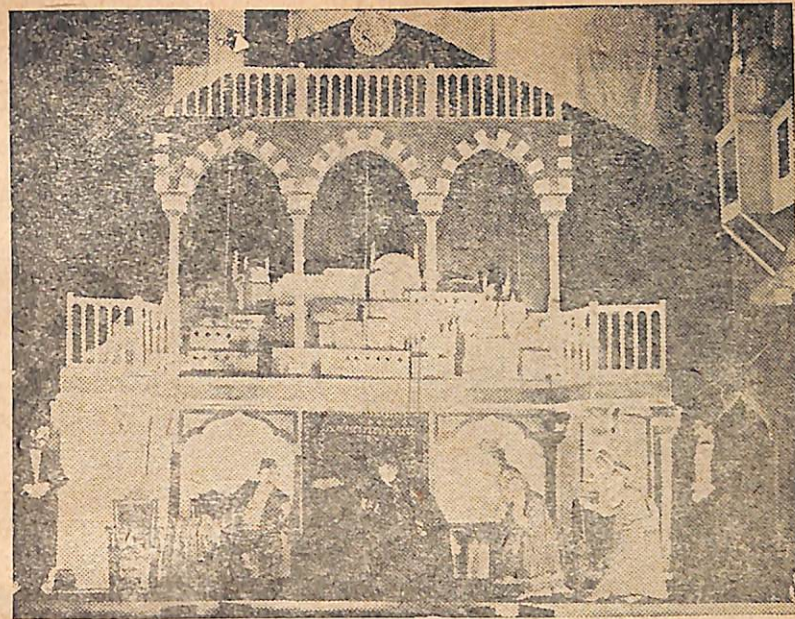
ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերթաք բարով, տիկին:

2-ԿԻՆ—Մնաք բարով, Արիսողոմ եֆենտի:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերթաք բարով, տիկին:

3-ԿԻՆ—Մնաք բարով, մուսլու Արիսողոմ:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Յերթաք բարով, տիկին: (Տիկին խոսքի վրա կիմը
մեկ կանգուն վեր կը ցատկէ): Եղություն ըրի, ավանակու-
թյուն ըրի, տալու չեյի... յերեքը մեկին խաբեցին զիս...
յերթամ յետ ուզեմ սա հինգ վոսկին, կուտամ, ե... կը
վայելե՞ վոր ուզեմ... յետ չեն տար... (Կր զանգահարե,
նետ կը մտնեն ծառաներ):

VI պատկեր

Բարեգործական կանոնաց մուսթր Արիսողոմ աղայի մոտ

1-ԾԱՌԱՍ—Ի՞նչ կը հրամայեք, տեր:

ԱՅԻՍՈՂՈՄ—Վոչինչ՝ ալ չեմ հրամայեր, յետ գացեք, բայց վոչ-
հոս յեկեք: (1-ին ծառային) Վաղե դերձակիս մոտ պատվի-
րե իրեն, վոր նստի գիշերս աշխատի և նոր զգեստս վաղը
հասցնե, վասնզի պարահանդես պիտի յերթամ, կըսես վոր-
աչն յերկու վոսկին նվեր չեք, ալ կանխավճար եր... կան-
խավճար, շուտ ըրե, ան նկարիչին ալ գտիր և պատվիրե,
վոր անմիջապես գա պատկերս քաշելու: (2-րդ ծառային)
Քեզի ալ կը հրամայեմ, վոր դուռները փակես և ամեն
մարդու ներս չը թողնես, հայրե: (Ծառան դուռն կերպ)
ալ չը խորհինք տոմսակներուն համար... չը խորհիլ ալ կըլլա
մի յա... Թող դաս ըլլա, մեյմնալ տասնի բաներու ստակ
չեմ տար, կը լմննա կերթա, նամակ մ'ալ պիտի գրեմ տու-
նը, վոր մշակներուս վրա չեղած ծախքերը պզտիկցնեն քա-
նի մը ամիսներ և այս կերպ ծախսածս տեղը կուգա կը
լմննա կերթա... Թերեմ սա պարահանդեսին մեջ շատերը

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Այդ զանգակը ինձի տուր, խնդրեմ:

ՓԱՍՏԱՔԱՆ—Հրամմեցեք, Արիստղոմ աղա:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—(Կը զանգահարե, ներս կուգան ծառաները) Դուքս վերջն-տեք սըվոր:

ՄԱՆՈՒԿ—(Ներս վազելով) Արիստղոմ աղա, աչքերնիդ լույս:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Սես... Թողեք մեզ միմեկի, հետո ձեզի հետ գործը կը լմնցնենք, հայդե: (Դուքս կերթան): Դե, ըսե նայիմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Ըսելու հարկ չկա, կարգա, կարգա, Արիստղոմ աղա և պատրաստվե: (Նամակ մը կը հանձնեն):

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—(Կարդալով) Վսեմապատիվ Արիստղոմ եֆենտի, Մանուկ աղայի միջոցով ստացա ձեր նամակը, վորով կը հայտնեք ազգասիրական փափագ մը, կողեք անդամ ընտրվել ազգիս յերեսփոխանական ժողովին, ի պատասխան ձեզ կը հայտնենք, վոր ժողովս միաբերան կը վողջունե ձեզ նման մեծատուն և յերեկի վաճառականի մը, վորն անշուշտ պարտավոր ե յերեսփոխան ըլլալու և տառապալ ազգիս բախտը տնորինելու, արդ, այսոր յերեկոյան բարեհաճեցեք ներկա գտնվիլ նիստին... և աստժո ողնությամբ ձեր արդար փափագը հաջողությամբ կը պսակենք, իմ և բոլորի կողմեն յերախտագիտությամբ լի շնորհակալություններս կը հայտնեմ ուղարկած և խոստացած նվերներուդ, վորոնք ձեր անկաշառ ազգասիրությունը կապացուցեն, կը բաբելե տիկինս և 17 ամյա դուստրս:

ՄԱՆՈՒԿ—Յերեսփոխանություն և 17 ամյա դուստր, ասոր ինչ կըսեա, Արիստղոմ աղա:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ալ ըսելիք չմնաց, Մանուկ աղա, հիմա հասկցա, թե ինչու տվի այն հիսուն վոսկին հա, հա, հա, հա: (Ներս կը մտնե սպասավորներեն մեկը): Գնա, շուտ գտիր վերակացույին, պատվիրե իրեն, վոր Տրապիզոնեն ստացված ապրանքներն ընդունե, վաճառքի հանված խանութներուն բեհերը տա, ապրանքներով մեկնող նավը բեռնե, շուտ ըրե... ըսե Արիստղոմ աղան մեծ տեղ մը պիտի յերթա և այսոր ժամանակ չունի, թող ինքն ընե, հայդե, կեցիր, անիկա մինակ չի կրնար, փաստաբան, պարոն փաստաբան, ծառայիս հետը գնա, ինձի մոտ հսկիչ կըլլաս, ապրանքներս կը պաշտպանես, հալդի: Դերենիկ, պարոն Դերենիկ, հոս լեկուր, ինչ ըրիր, վերջացուցիր չե նե...

ԴԵՐԵՆԻԿ—Պատրաստ ե: (Յույց տալով պատկերը):

VIII պատկեր

Ֆ ի ն ա լ

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ե, ինչպէս և, կը նմանի, Մանուկ աղա:

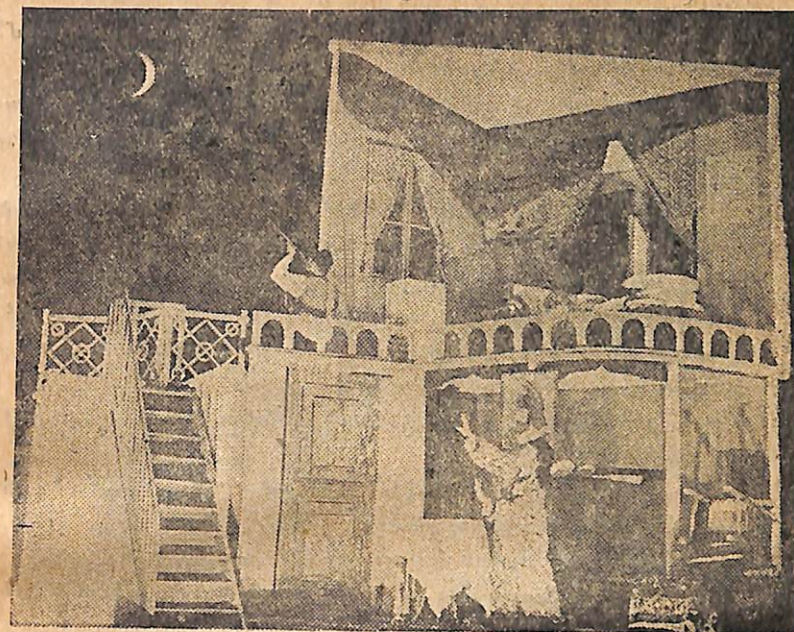
ՄԱՆՈՒԿ—Արիստղոմ աղա, յեթե տակը ձեր անունն ալ գրվի այն ատեն շատ կը նմանի:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Դե, մենք Մանուկ աղայի հետ գործ ունինք, պիտի յերթանք, դուն վաճառատուներուն ցուցանակը պատրաստե «Արիստղոմ և ընկերություն» տառերը յերկար ու հաստ ըլլան:

ԴԵՐՆԵԻԿ—Շատ աղեկ եֆենտիս:

ԱՐԻՍՈՂՈՄ—Պատկերս կը բերեք մեր յետելից, բայց նայե աղեկ Վարվիս հետը, վասնզի յերեսփոխանական ժողովաբան լինի մեջ պիտի կախվի. դե, յերթանք, Մանուկ աղա: (Կերտն):

Վ. Ա. Ր. Ա. Գ. ՈՒՅՐ

VIII պատկեր

Մանուկ աղայի զինավարժությունը

ԳՈՐԾՈՂ ՈՒԹՅՈՒՆ ԶՈՐՐՈՐԴ

ՊՍԱԿԵՐԾՈՒՆԵՐՈՐԴ

Մանուկ աղայի տունը

Դիւեր ե, Շողախար կը բնանա, կը լսվի դուան գարկը:

ՇՈՂԱԿԱԹ—(Կարծնա)... Աստուծմե գտնաս, մարդ, վար որ մը ժամանակին տունն չես գար: Դետինն անցնի այդ ազգային խնդիրն ալ, ալ, ալ հալե ինկա: (Դուան գարկերը կը սասկեցան) Դուռը պիտի կոտրե, յեկմ, աշխարհը գլխուդ պիտի հավաքես, մահվան տողերու գաս, մարդ: (Դուռը կը բանա:

ՄԱՆՈՒԿ—(Կը մտնէ բերքը ձեռքին պոռալով) Զեա ըսեր կնիկ, մի կետիս մը պիտի տամ քեզի: Մտիկ ըրե (կը կտրուա բերքը) «Հասա՛վ փրկութեան ժամը, սրբազան պատրիարքն ավետեց յերեսփոխանական ժողովուրդն, վոր մեծ ազգութիւնն»

ներու ավագ ժողովը վերստին ձեռք առավ Հայաստանի անկախութեան հարցը և մեծ յեռանդով դրական լուծումն պիտի տրվի մեր խնդրոյն:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Փառք աստծու, ըսել է թե ասկէ յետքը ժամանակին պիտի տուն գաս և սրճարանները չըպիտի քաշքշվիս, իրավ լոր ուրախ լուր եր ինձի համար:

ՄԱՆՈՒԿ—Շարունակութեամբ մտիկ ըրե: Ո՛ն, ուրեմն դեպի գործ, թող մեր ազգայինները պատրաստվին Հայաստանի կուսակալ ըլլալու: Այ այս գիշեր ուրախութենէս չպիտի քնանամ, ընելիքներուս վրա պիտի խորհիմ, Հայաստան պիտի յերթամ—կնիկ, շուտ ըրե, սա ողերգ ինձի տուր:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ողերս ի՞նչ պիտի ընես:

ՄԱՆՈՒԿ—Պիտի ծախեմ և զքեզ հետս առնելով՝ Հայաստան պիտի յերթամ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Խենթեցար, յես սըկէ հոռնա չեմ յերթար: Թաղին անտուկը թողած ողերս կ'ալար:

ՄԱՆՈՒԿ—Ըսել է թե ողերգ Հայաստանէն ավելի կը սիրես:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Այ ինչ խոսք ե, Հայաստանը կընամ ականջներէս կախել:

ՄԱՆՈՒԿ—Կուսակալ ըլլալի ականջներդ կը կտրեցի:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Քուկին կուսակալութեանդ եր պակաս:

ՄԱՆՈՒԿ—Կեցիք, պիտի ըլլամ, կուսակալ պիտի ըլլամ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ուշ գիշեր ե, պառկէ քնէ:

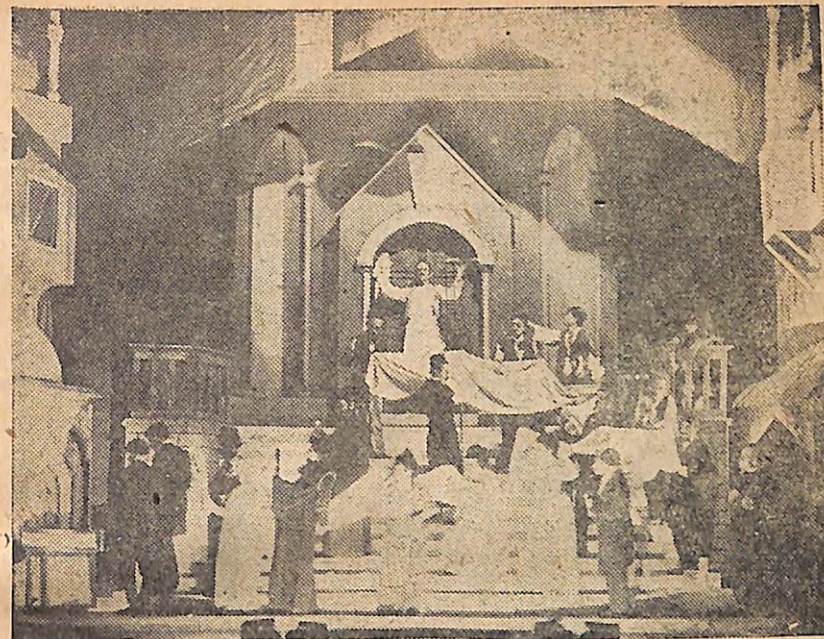
ՄԱՆՈՒԿ—Այ հերիք ե, ինչքան քնացանք, ալ բախկան ե, հասավ փրկութեան ժամը, բարձրագոյն դուռը վերստին ձեռք առավ Հայաստանի անկախութեան հարցը և մեծ յեռանդով դրական լուծումն պիտի տրվի մեր խնդրոյն, ո՛ն, ուրեմն, թող մեր ազգայինները պատրաստվին Հայաստանի կուսակալ ըլլալու: Այս անգամ հուշս աստված աղքատ իր վիճակը պիտի անորին:

Կը վագի, առաջ կը բանա սնուկը յիվ տակէն կը հռնէ հիմ հրացան մը յիվ Վաղան Մամիկոնյանի պատկերը, յիվ կրակի վարժարաններ ընել:

Մի ձախ, մի անջ... մի ձախ, մի անջ... մեկ, յերկու, յերեք... մեկ յերկու յերեք:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ի՞նչ կընես մարդ, ուրախութենէս անվստիստ յերկու:

ՄԱՆՈՒԿ—Քալ առաջ մեկ, յետ յերկու...

IX պատկեր

Յեկ յեկեցիք

ՇՈՂԱԿԱԹ—Խեղաբարձ ե:

ՄԱՆՈՒԿ—Կուսակալ պիտի ըլլամ: Հապոն առնջ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Մանուկ աղա, ինչ յեղավ քեզի: Հիմա խելքս կը թոցնեմ:

ՄԱՆՈՒԿ—Պատրաստ, մեկ, յերկու...

ՇՈՂԱԿԱԹ—Իրավ լոր խենթեցավ, ասոր մեկ ձախ, Մանուկ աղա...

ՄԱՆՈՒԿ—Ի՞նչ կուզես, կնիկ, հապոն առնջ, մի ձախ, մի անջ:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Կապելու և փրկիչ տանելու յե, խեղճ մարդ:

ՄԱՆՈՒԿ—Պատրաստ—թշնամուլդ նշան, մեկ, յերկու:

ՇՈՂԱԿԱԹ—Ման... (հրացանի անսպասելի պայթյուն,) Ա՛, հայկական հարց, տունս կործանեցիք...

ՎԱՐԱԳՈՒԹՐ

ՊԱՏԿԵՐ ՈՒԹԵՐՈՐԴ

ԾԱՂԱՅԻ ՓՈՂՈՑ

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—(Պատահանեն) Որիորդ Աղալնի, որիորդ Աղալնի, այդ ռը կերթաք, իմացաք գիշերվան պայթյունը, իվսպանվեցավ, կոտորած պիտի ըլլա, յերկու պիտի ըլլա:

ԱՂԱՎՆԻ—Կոտարածին լուրը տակավին ճշտված չէ և վոչ վոք
ալ սպանված չէ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Հապա հրացանի պայթյունն ի՞նչ էր:

ԱՂԱՎՆԻ—Թաղական Մանուկ աղայի պայթյունն է յեղեր, հայ-
կական խնդրույն վրայոք առնված հաջող լուրերուն վրա
Մանուկ աղան զիջերը հրացան է պարպեր թյուրք կառա-
վարության վրա:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Ի՞նչ հերոսութիւն:

ԱՂԱՎՆԻ—Հապա:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Ե, յէտքը:

ԱՂԱՎՆԻ—Հրացանի ձայնին վրա վոստիկանները վրա յեն հա-
սեր և տեղն ու տեղը ձերբակալեր են:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Մանուկ աղային:

ԱՂԱՎՆԻ—Մանուկ աղային և Սուրբ Վարդան Մամիկոնյանին:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Քա Սուրբ Վարդանն ուրկէ յեն հաներ:

ԱՂԱՎՆԻ—Պատին վրայեն են հաներ և միասին ձերբակալեր տա-
րեր են... բայց կաղաչեմ, ուրիշին չըսեք... (Աղավնին ա-
ռագ դուրս կերթա):

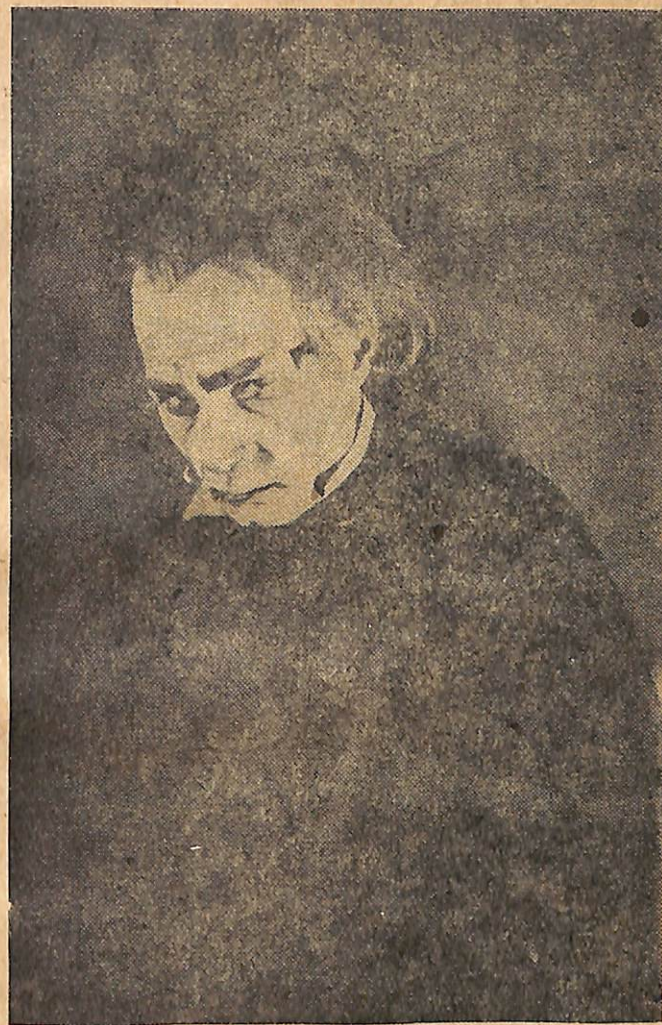
ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Ատանկ բանը ուրիշին կըսվի: (Կերեւա ձիկին Շու-
շանը) Տիկին Շուշան... տիկին Շուշան... այդ հար կեր-
թաք...

ՇՈՒՇԱՆ—Ժամանակ չունիմ, հարսանիք են կուշանամ:

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Տիկին Շուշան, պսակվողը հվ. ե... անծանոթ է:

ՇՈՒՇԱՆ—Ինչպէս անծանոթ ըլլա «Մասիս» —ը չէք կարդացեր:
Կը հանն «Մասիս» լրագիրը յե՛վ կը կարդա

Բերկրութեամբ սրտի իմացանք, վոր ազգային յերեմիո-
խան, բարերար, յերեմիլի վաճառական, աղնափալ Ա-
բիսողոմ եֆենտին այսոր կամուսնանա վսեմափալ և յերե-
վելի վաճառական Հակոբ եֆենտի նազեւաշուք աղջկան
հետ, ալս միութիւնը մեծ բերկրութիւն պիտի պատճառե
վողջամիտ ազգայիններուն, վասնզի այս միութենեն պի-
տի ծնանին այնպիսի զավակներ, վոր «Մասիս» բաժա-
նորդ պիտի դրվին, մեծամեծ ծառայութիւններ պիտի
մատուցեն ազգին: Հարսանյաց հանգեսը պիտի կատարվի
այսոր Որթա գլուղի Ոհան Վոսկեբերան յեկեղեցու մեջ:

ԳԵՐԱՍԱՆ ՍՈՒՐԵՆՅԱՆ

«... ինչու կը մուտք... ինչու կը մուտք ...»

Մնաք բարով: (Շուշանը կերթա):

ՍԱՆԴՈՒԽՏ—Ելիպս հանըմ, Ելիպս հանըմ, ինչպէս եք, աղէկ եք,
Մանուկ աղան և Վարդան Մամիկոնյանը պիտի կարգվին
այսոր, ինչ ըսի, յերեմիոխան Աբիսողոմ աղան պիտի կարգվի

այսոր Սուրբ Ոհան Վոսկեբերան յեկեղեցո մեջ: Վարդան զորավարը և թաղական Մանուկ աղան բանտարկվելը են գիշերը, ապստամբութիւն համար: ԵԼՊԻՍ—Սրբունի տուտու... Սրբունի տուտու... Մանուկ աղան ազգային հերոս և յեղեր... Արխողոմ աղան կը կարգվի յեղեր...:

Վ. Ա. Ր. Ա. Գ. ՈՒԹՐ

ՊԱՏԿԵՐԻՆՆԵՐՈՐԴ

Ոհան վոսկեբերան յեկեղեցին

Յեկեղեցո նսիւսը, մեծ խաչագարդ դուռ մը յիվ իջնող սանդուխներ, վորոնց աստիճաններու վրա կանգնած յիվ նսած են մուրացկաններ, քիչ յեմք Արխողոմ աղան յիվ իր կիներ հանդիսավոր դուռս կենցն յեկեղեցին, անոնց յեմք կուգան բոլոր գործող անձներ: Դողդուցուն մարդ մը կը մտնեն յիվ նամակ մը կը հանձնեն Արխողոմ աղային:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ի՞նչ կուգես, մարդ:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Մեջը գրված է:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Դուրսը մեջը քեզի ըլլա, ի՞նչ կուգես, ըսէ:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Վաղը իրիկուն ներկայացում մը պիտի տամ իմ հաշվույս համար և ձեր ազնվութեան ոթյալի մը տոմսակ բերի:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յես չեմ ուզեր:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Յեռեսուն տարի ե ի վեր թատերական բեմի վրա կը քալիմ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Թող նստեցիր:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Յեմ ազգիս ծառայութեան կընեմ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Այսպէս ընեցիր թող, ինչո՞ւ պետք իմին:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Յեռեսուն տարի ե ի վեր բարոյական դպրոցին մեջ ազգին վարժապետութեան կընեմ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Ի՞նչ փուլի ինձի:

ԲՈՂՈՐԸ—Ի՞նչ փուլի անոր:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Յեմ իրավունք ունիմ, կարծեմ ինձի համար արվելիք ներկայացման ձեռքի պես ազնիվ մեկն ալ հրավիրել:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Յես պետք չունիմ:

ԲՈՂՈՐԸ—Ան պետք չունի:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Կազաչեմ, մի մերժեք, յեթե մերժելու ըլլաք, զիս փողոցներու մեջ խայտառակ ընելու պատճառ պիտի տաք:

X պատկեր
Ֆ ի ն ա լ

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Քեզի մտիկ ընելու ժամանակ չունիմ:

ԲՈՂՈՐԸ—Ժամանակ չունի:

ԴԵՐԱՍԱՆ—Գոնե վոսկի մը փոխ տվեք ինձի, տէր, չեթե ասկից ձեռնունացն յես դառնամ, իմ մահս պիտի տեսնիմ:

ԱՔԻՍՈՂՈՄ—Հա, հա, հա, ալ հերիք ե ինչքան վողորմեցանք, ով կարծեցիք դուք զիս, վոսկե տոպրակով ապուշի տեղ դիրք զիս, վոշ, չես ընելիքս գիտեմ: Ասկից յետքը յես միայն ազգիս պիտի ծառայեմ: Սակայն յես բնավորութեան մը ունիմ, վոր ամեն ինչ շտաղկ կուգեմ, չես կուգեմ վոր ամեն հաշ լալ ապրի: Դերասան, առ սա վոսկին և գնա ծառայելու հայ բեմին, և մի մոռնար ինձի: (Վոսկի մը կուտ դնաւ անիմ): Այս մուրացկաններուն ալ վողորմելու չե, առեք, դուք ալ, առեք և աղոթեցեք ինձի համար, բայց ինչո՞ւ կը մուրաք, ինչո՞ւ կը մուրաք:

ՔՈՂՈՐԸ—Ինչո՞ւ էլ մուրաք: (Դուրս կերթան հանդիսավար փայլերով):
ԴԵՐԱՍԱՆ—(Մեմակ) Ինչո՞ւ էլ մուրաք, ինչո՞ւ էլ մուրաք... (ըն-
դունելով մուրացկանի դիմք): Ինչո՞ւ էլ մուրաք...

Վ. Ս. Ս. Գ. Ռ. Ի. Յ. Ր.

Վ. Ե. Ր. Զ.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0362202

50177